

Värske Rõhk

kirjandusajakiri nr. 4 / aprill 2006

Mariliis Paalmäe
Mihkel Kaevats
Lauri Kalsoja
Viljo Kivisild
Jaanika Tammaru
Sabrina

Urmas Nimetu
Andres Karjus
Nirti
Pärtel Vissak
Diana Leesalu

Marju Himma
Poeziaklubi
Liina Valdre
Maarja Mänd
Liisa Jaakson

Allakäiguspiraal

*Kui jõudsime punkti, käsi
värises ja tahtis panna koma*

*Apelsinist, kollast ja fotoaparaadist ehk
kes oskaks öelda, mis teeb heast
näitlejast hea näitleja*

Elutu lava elab!

**Kuidas olla eestlane 21. sajandil*

Priit Kruus
Peatoimetaja
priit.kruus@v2rsker6hk.ee

Triinu Ojalo
Toimetaja
esseed ja arvustused
triinu.ojalo@v2rsker6hk.ee

Kairi Korts
Toimetaja
luuletused
kairi.korts@v2rsker6hk.ee

Matis Song
Toimetaja
jutustused ja novellid
matis.song@v2rsker6hk.ee

Krista Ojasaar
Keeletoimetaja
kristaojasaar@hotmail.com

Lilli-Krõõt Repnau
Kunstitoimetaja, kujundaja
pildid ja fotod
lilli.repnau@v2rsker6hk.ee

Ilmar Mikhelsoo
Projektiijuht
levik ja müük
vr@v2rsker6hk.ee

Väljaandja
Eesti Kirjanduse Selts,
NoorEKS
Vanemuise 19
Tartu 51014
eks@kirjandus.ee

Trükk
AS Triip
Väike-Turu 8
Tartu 51013
triip@triip.ee

Sinuga räägin,
paber ja pliiats
on praegu mu huuled,

Sinuga räägin,
Su silmad, mis loevad neid ridu
on kõrvad. Sa kuuled,

kuidas krabiseb mu hing
valgel paberil.

Alasti.

Mari Mai

Mari Mai

Mari (25) on pärit Keilast. Oma igapäevatöös tõlgib ta luuletusteks teisi inimesi, vabal ajal aga iseenda tundeid ja ümbritsevat. Mai kirjutab asjadest, mis on natukene valusad. Kirjutab selleks, et päeva jooksul tühjaks pigistatud sidrunile mahl tagasi anda. Ja püüab järgida ühes Jürgen Rooste luuletuses antud reeglit: puuduta oma ligimest! / **lk 6-15**

Mihkel Kaevats

Mihkel (22) ütleb, et on väga raske iseenda kohta midagi tutvustavat kirja panna, ilma et see jabur ei tunduks. "Olen elanud Tallinnas, Tartus, Lõuna-Itaalias ja Saaremaal, praegu Lõuna-Venemaal Voronežis. Kirjutan luuletusi ja avaldan neid; sellest on saanud püsiv harjumus. Tervitan Venemaalt, kus pelidikud on räpasemad kui paha inimese süda." Ja Rõhus kirjutab ta kahe inimese kohtumisest. Tundub lihtne, eks? / **lk 16-21**

Jaanika Tammaru

Jaanika (15) pani kinni "Tabamata ime" luulekonkursi noorema vanusegrupi.

Jaanika on pealinna tüdruk, kes võorkeeletab Prantsuse Lütseumis, kirjutab sahtlis ja Poognas ning näitleb Nukuteatri noortestuudios. Nimetab end elugurmaaniks, lootusetuks romantikuks ja pühapäevitajaks. Võtab hoogu proosaga silmitsi seismiseks, aga seniks tegeleb luulega. Elab moto järgi: kui kuidagi ei saa, siis kuidagi ikka saab. / **lk 30**

Sabrina

Sabrina (18) luuletus on nüüd see, mis trügis "Tabamata ime" võistlusel kõigist ette vanemas vanusegrupis. Kuidas ta kirjutab? Istub teistpidi ja kirjutab seljatagant. Jazz-muusika saatel. Kirjutanud on Sabrina paar aastat, alates sellest ajast, mil avastas, et pliiats jookseb paberil hästi. Põhiliselt kirjutab Poognas. Armastab jutustavat luulet ning vabavärssi - kõike lihtsat ja sügavat. Ja tunnet tekitavat. / **lk 31**

Lauri Kaldoja

Lauri (19) on muusik ja luuletaja. Või luuletaja ja muusik. Kõik, mida kirjutab või muusikas teeb, on ühe ja sama asja erinevad tahud. Kirjutamises peab oluliseks eelkõige ausust. Lisaks omandab Lauri Nõos matemaatilist keskharidust, mistõttu on ka tema luulesse roninud sihivektor, integraal, sinusoid, lõpmatus. Aga see on juba teine jutt... Praegu on oht, et valged hiired jooksevad sinugi saapasäärde. Et saab otsa maailm ning algab võitlus enesega. / **lk 22-25**

Viljo Kivisild

Viljot (18) teate kindlasti juba esimesest Rõhust. Ta on Rapla Ühisgümnaasiumi abiturient, mistõttu enamus ajast kulub õppimisele*. Siis on veel luuletamine, jalgpall ja laulmine. Ja siis on veel kevad või mingi muu värk, sest Viljo luuletused kõnelevad seekord armastusest. / **lk 26-29**

* Siinkohal tervitame kõiki abituriente ja soovime jõudu :)

Urmas Nimetu

Urmas (23) on igas mõttes tavaline poiss. Midagi tarka ei tee, ainult toksib, omast arust tahab kirjanikuks saada. Senikaua veedab aega ülikoolis ja raamatukogus – uurib, kuidas tekstid kirjutavad inimesi. Loeb kohustuslikku kirjandust, internetti ja eestikeelset nüüdisproosat. Kirjutab seda, mida näeb, olgu unes või ilmsi. Ja tema bussireisijutt räägib külmkingadega kohtumisest. Rõhus või ilmsi. / **lk 32-41**

Andres Karjus

Andrest (19) kohtasime esimeses Rõhus, kus ta luuletas. Hetkel joonistab ja kirjutab nii proosajuppe kui ka laulusõnu. Tinistab kitarri, kuulab hüva muusikat. Loeb Laabanit ja Orwelli ning proovib kätt ka amatöörfilminduse kallal. Andres viib meid musta riietatud deemonite maailma. Põleb punane valgus ja järele jäävad vaid tuhakuhilad. / **lk 42-51**

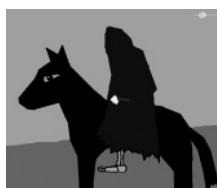

Barthol Lo Mejor

Barthol Lo Mejor (17?) on tekst, eksperiment, Pop Dada. Dali on geenius. Brautigan on geenius. Warhol ja Duchamp on geeniused. Tema tekstid on teistsugused keskkonnad, mitte selle keskkonna pikendused. Esimeses Värskes Rõhu numbris varjus Pärtel Vissaku nime alla. Siinses numbris läheb koos Ketliniga Palause, et osaleda kohalike kultuuri varingustamisel. / **lk 58-61**

Nirti

Kes Nirtit (18) tunnevad, jäävad kiiresti ta kütkeisse. Armas, vastuolulise meelega tüdruk võib teile jutustada haldjadest, kuid ka süütute silmadega seletada, et Viljandi lossimägedes kummitavad perverssed vaimud. Üle kõige armastab oma sõpru. Suhtub tolerantset meestes, kes tahavad kanda sukkpükse. Raamatukogust võtab nii Pratchettit kui Lemi. Ise viib lugeja Surma juurde, kel on olemas peaaegu nähtamatu hobune. Otsitakse viiendat ratsanikku. / **lk 68-69**

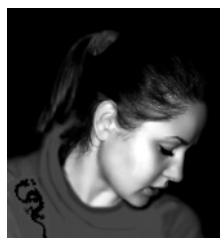
Diana Leesalu

Diana (23) nimi on tuttav ilmselt paljudele. Tal on ilmunud romaan „2 grammi hämarusenit“ ning tema „Mängult on päriselt“ võitis hiljuti noorte jutuvõistluse. Hüperaktiivne tegelane, kes teeb miljoneid asju korraga, kuid siis jätab rabelemise, lülitab end välja ja kirjutab. Seda siis, kui tundub, et tal on midagi anda. Kaheksa pilti ja hulgaliselt värvinaid triivivad fataalse lõpu poole. / **lk 62-67**

Poeziaklubi

Poeziaklubi on Tartu Ülikooli teise kursuse kirjandustudengite ühendus. Alguses kogu kursust liitvast ideest on nüüd saanud kitsas aktiivsete liikmete ring. Siiski ollakse avatud uutele inimestele. Praegu on klubil kuueliikmeline põhituumik, kuhu kuuluvad ka Gea Gorjunova (20), Kertu Käämbre (20) ja Liisa Üüde (20). Ütlevald, et huumor ja absurd eksisteerivad, elu ei peaks võtma nii tõsiselt, kirjandust nii kitsalt, kolleege kraadi järgi ja olemasolevat ei peaks pidama absoluudiks. Maksaametiga on kõik korras, *ceterum censeo vino esse delendam!* / **lk 62-67**

Liina Valdre

Liina (23) õpib kolmandat aastat Tartus teatriteadust ja kõrvale eesti kirjandust. Elus armastabki teatrit ja mõtleb, et teadus võiks aidata selle armastuse sõnadesse panna. On sõltuvuses sellest energiast, mis tekib teatris publiku ja näitlejate vahel. On valmis vaatama ühte lavastust korduvalt, kas või selleks, et avastada: „Näe, ta ütles seda lauset täna hoopis teistmoodi, kui eelmine kord.“ / **lk 74-75**

Marju Himma

Marju (20) kireks on kirjandus, mis on ühtlasi tema eriala ülikoolis. Ilmselt ka kutsumus tulevikus. Marju ei kirjuta luuletusi, pole kunagi kirjutanud. Lugeda seevastu armastab vist kõike, valimatult. Armastab Jaapani filme, ilusaid inimesi, hommikuni pidutseda, head kohvi ja päikesetõusu. Suurima naudingut saab, kui süstida elu suurtes kogustes. Eriti crazy efekti lisab väike kogus adrenaliini. Elada tuleb nii, et ka tagasi vaadates veel äge oleks. / **lk 68-69**

Maarja Mänd

Nimi on Maarja. Vanus on 22. Väga teatrine (mitte teatralne!) tüüp, st teatripisikust nakatunud. Õpib Tartu Ülikoolis teatriteadust. Meeldib kirjutada, joonistada ja teater, teater, teater, teater... Lemmikraamatud on „Bullerby lapsed“ ja „Kuritöö ja karistus“. Nagu näha - äärmustest äärmustesse. „Ehk olengi äärmuslik tüüp!“ / **lk 76-77**

Liisa Jaakson

Liisa (16) käib põhikoolis ja Lastekunstikoolis. Peale kujutava kunsti tegeleb ulme- ja krimikirjanduse lugemisega. Ise kirjutab alternatiivajaloolisi jutte ja luuletusi linnaõhtute ja aguli romantikast. Ütleb, et ta ei meenuta tänapäeva noort, vaid on pigem eksistentsialistlik 50ndate biitnik või 60ndate biba-tüdruk. Nentides, et eks materialistlik ajastu toodabki väikesi romantilisi ja idealistlikke lõnguseid. Liisa, me oleme sinuga! / **lk 78-79**

Mari Mai

Siin on hea
täiskuu udus

vaikime
vaikime
vaikime

kuni kasvame endasse
kuni meie jalgadest saavad juured
ja kätest jõed
ja silmadest rabalaukad
ja hingeaurust pilved

meie maailmad on rohkem meie
nägu
kui me arvata oskame

Valu on absoluutne
ei ole natuke murdunud südant
ikka kildudeks
kaheks või miljoniks
vahet pole
vahedaid kilde ei ole
ikka teravad
nagu vastumeelselt öeldud tere

Apelsinises õhtupäikeses Su köögipõrandal
on sama palju mind
kui on aega kella sihverplaadil

sekund
minut
lõpmatus

isegi kui kell seisma jääb
aeg ei lõpe
sihverplaat on ikka aja nägu

ja apelsinine õhtupäike on
minu nägu

Mõnikord olen ma jõgi
aja käte vahel
kaks kallast –
 olnu ja olev
teeneteist läbi minu
silmitsemas

Uks Sa ei ole
sest ma ei astu Sinust sisse

oled aken
ruudukujuline
värskelt värvitud valges puuraamis

akendest meeldib mulle turnida
küll
kuid Sina
oled sellekski liiga väike

oled parajalt suur
et Sinust läbi
avaramasse maailma vaadata
päikest sisse hingata
ja elada

Keegi tippis Su aknaklaasile
pisikesi pahuraid varbajälgi
omamoodi armsaid
ent valusaid

Sa ei pühi neid ära
ei raatsi
sest viimaks aru said
et nad on osa Sinust
pitsesid Sinu eksleval hingel
tukslevad tunnete jäljed

Kuidas nad sinna said

Kuidas Sina siia said

Aega ei ole
lõputult
üheksas elu tiksub teist veerandit
kas jõuangi enam
endasse

tulid minuga kaasa
kuid pöördusid poolel teel tagasi
linna, kus keegi ei leia kedagi
aega ei ole lõputult
mina hakkan minema

Tahaksin sulanduda Sinusse
läbi sust minna
ja jääda
Su hinge keskpunkti
mu süda su südame sees
kuni rahunevad mu õlad
mis nii püüavad kasvatada tiibu

Selleks, et taevasse tõusta
ei pea ingliks saama

Mihkel Kaevats

ÜKS ÕHTU, ÖÖ JA UUS PÄEV

1

tere

tere

sul on lahedad saapad

jah ma tean nad on nii spetsid ma ostsingi nad kaltsukast

ja üldse sa oled teemale nii õigesti pihta saanud
kleit sukad saapad soeng
mitte nagu mina mina ei näe üldse välja nagu 80ndad

ääh ükskõik sa näed ikkagi super välja mis sest et
praegu kannavad kõik neid adidaseid

uuhh
kas sa tead kust veini saab

siit vist saab ainult kõrtsu hinnaga aga poest saab odavamalt
kas lähme

just minu mõte
las ma aitan sulle mantli selga
nii korras see sobib ka superhästi ülejäänud asjadega

jah

kuule ma enam ei suuda ma lihtsalt pean seda ütlema
ma ei tea mis su nimigi on aga esimesest silmapilgust peale
olen ma sind tahtnud ja läinud on nädalaid
ma olen su peale mõelnud ja veel paar korda kaugelt
su pilku tabanud ja mul ei lähe meelest su esimene pilk

jah
see esimene silmapilk seal

kohvikuuksel

Foto: Terje Toomistu

2

ma ei saa ma ei saa usaldada enam ühtegi tüdrukut
mulle tundub et nad kõik on reeturid

kas seda sa arvadki et mina reedan praegu et mina murrar truudust

ei
muidugi mitte

aga mida sa siis arvad

anna andeks see on lihtsalt kibestumus sellest mis on olnud

kas see et ma sinuga räägin sinuga jalutan on talle truuduse mür-
mine

ei ei

miks sa siis sellest räägid

ma ei tea

kas sa tahaksid et ma murraksin talle truudust

jah
tahan

eks sa tule siis tule siis minu juurde
seal on praegu soe ja toanaabrit pole kodus
mina jätan selga ainult pesu
siis tuled sa huulte juurde ja suudled mind esimest korda
ah kas tead kui kaua olen seda oodanud
siis võtan ma sul jope seljast
nii olemegi mu voodis ja
seal on tema lõhn

3

ma pean minema

ära mine

sa tead et ma pean
pealegi on see õige

ära mine

sa ju tead et ma tahaks jääda

jää siis

sinul on armastus juba olemas hoia seda
ära hävita seda kõike lihtsalt minu pärast
ma üritan teha seda mis on õige

jää siia
mul ükskõik kõigest mul ükskõik sellest mis on õige
ma tahan ainult et jääksid
täna on meie öö täna saab aasta läbi

ei
ma pean minema
ma ei saa jääda kuigi ma kahetsen et lähen

hea küll mine siis
homme ma helistan kohtume kindlasti

arvad

jah
ja tead

mida

ma juba ootan sind

Foto: Terje Toomistu

4

sa siis teadsid et ma tulen

jah

aga kui ma poleks tulnud

...

aga kas sa tead miks ma tulin

ma ootasin sind

ma tean

ma tahan sind

ma tean

Lauri Kaldoja

Kloun tõmbab selga
mustas toonis hõlsti
Raamatutest rebitakse ainult
tiitellehti
Maailm pöördub kukla peale
lootes üksi narrusele
Seekord panustati heale – ainult
kurja tehti

Iga sitt ei ole kunst,
iga kriips ei graafika.
Igas valgusähvakus
kõrgem matemaatika.
Läbi valge uduloori
lendas täitsa vale komeet.
Tahaks karjuda, et fakk –

Я ваш ПОЭТ.
И так.

Siin saab maailm otsa,
algab võitlus enesega.
Vaatad jahmunult ja märkad –
killud maas, kui läbi segad

peegel viirastub ja näed:

siin just alles algab vaikus,
esimene valge päev.

Läbi ääretu piiri
üle piiritu ääre
jookseb valgeid hiiri
mu saapasääres

Lasta minna või hoida
neid **valgeid** hiiri –
mida igatsus toidab
ei takista piirid

Aga mõnda ei saa ikka –
proovides või proovimata
Ainult tühjust väga pikka
tuleb hinge soovimata

Viljo Kivisild

ARMASTUSLUULETUS

Lebasid siidjal linal,
mähitud kaugesse unne
ning minuleitud sina
pakkus tuksleva tunde.
Puudutava vaikuse süles
sütitas süda silmi.
Äkitselt ärkasid üles,
põletav väga too ilming.

Kehasse võõrvägi paiskus,
tampides julguse kinni.
Vajadus sisse mul kaikus.
Tunnetus – lõhkusin sindki.
Ehkki kohkusin varju,
põrkusin tagasi endasse.

Soojade pilkude varjatud tunded
punase purje palgel.
Armunud tüdruku jagatud tunnet
nautisin, kuni läks valgeks.

Hommikul lõhestus paitus,
veeresid minema ilmed.
Lahkusid, vabanes vaikus
ning tagasi ujusid pilved.
Igatsus maandus hinge,
lülitas seieri seisma.
Suunatud mõtteringe
lükkasid ennast leidma.

Hõljuva võluga kullatud haldjat
mus märkasid tärkavat.
Nautleva maailma edasikandjat
sa täheldasid ärkavat.

Näed minu minapilte,
valgus ja pimedus.
Lendlevad armuvilked –
on hingedeimendus.

AASTA AEGA

Suvi mängib muretult sügise sihikul,
kuni pilvist kostuvad märjad lasud.
Pimedustusk keerab ilmastikuvihikut,
rebeneb seegi, kui kaigub talvepasun.

Peagi puistan lauale killustatud aastateri,
järelvaade kajani kõhatab häält.
Igapäevasus jahtub kui rändav meri,
olen korraga põhjas ja ilma pääl.

KÄETU ILU

Su ilu maa-ala piirid laienevad kui möödanik,
Su ilu ring on pikk.
Su ilu küünitab kaugustesse kui lapsepõlverada,
Su ilu valgeid varje on sada.
Su ilu lehvitab heletiibu kui luik,
Su ilu näib surematusepaik.

Sinu ilu magab kõrgedes kui kullane mesi,
olles andumisihas magusam kahekesi.
Sinu ilu mus säilib kui muinasjutt,
olles püüdmatu sügislennu rutt.
Sinu ilu voolitud tukslevad tunded
rehivad laiali soojad sõnad mu unne.

Tema ilu liigutab mägesid sinna,
kuhu sisemus ei taipa minna.
Minu lõõmav leekidesalu pimedast pilgust on valus,
oh, jagaks aeg rütem aru.

Jaanika Tammaru

Vaikusest ja varjudest
öö on soe ning õhk on karge.
Tuul paitab õites toomepuud,
majaseinal meie varje
toidab hõbedane kuu.

Vaikus. Vaikus. Vaikus. Vaikus.
Sest naeratustel pole häält,
pilgul puudub kõla, kõik sus
räägib vaikimise keelt.

Taevas nutab: tähti sajab.
Kuu läheb looja leinama
ööd, mil ainult vaikus kajas
ning varje tantsitas.

Esimestes koidukiirtes
varjukäsi varjukäest,
varjuhuuled varjuhuultest
hoiavad, kui saabub päev.

Sabrina

Ühel pärastlõunal
lähedal restoranis tuul pani klaasid
tantsima
pime mees astus üle tänava
ma võtsin tema kätest
kinni
ja

nägin

armastada mind on lihtne *a capella*
asfaldilt tulevad vastu sõnad
tükike suvest
sigaret põlemas rinnas
ma
olen liiga kõhn
väsinud
nagu hea raamat millel puuduvad leheküljed
ma
ei suuda seda unustada

purustada

Ühel pärastlõunal
soojade tuulte saatel puud laulavad rahulikult
ei ühtki inimhäält
lehed kuivavad
langevad nagu
doomino

see on tunne –

see on alguse tunne

Luulekonkursi „Tabamata ime“ võitja vanemas vanusegrupis

See oli möödunud suve ühel südajuliku päeval, kui ma esimest korda onu Jaani kohtasin.

Mul olid mõned vabad päevad ja otsustasin need veeta vanaisa juures mere ääres. Nagu sa tead, ei vii Tartust otse mu vanaisa juurde ühtegi bussi. Seetõttu pidin hommikul sõitma kiirliiniga linna N; ning sealt edasi jätkama onu Jaani bussiga, millega pääseb vanaisa majale juba õige lähedale, kõigest kolme-nelja kilomeetri kaugusele. Tuleb muidugi teada, millise teeotsa juures maha hüpata.

Niisiis on sul nüüd teada see ebaoluline fakt, mismoodi elutee mind tänavu suvel esimest ja teist korda onu Jaaniga kokku viis (teist korda tulin ma sama teed tagasi kaks päeva hiljem). Paraku on need kaks korda jäänudki minu ainsateks kohtumisteks onu

Jaaniga – oma rahu ja vaikust armastava loomuse tõttu pole lihtsalt saanud sama teed veel kord läbi rännata, et onu Jaani kohta täiendavat infot täiendavat infot koguda. Seetõttu ma saan temast jutustades piirduda vaid sellega, mis õnnestus teada saada nende kahe põgusa bussisõidu jooksul. Olen ilmselt sunnitud veel lisama, et tol esimesel korral polnud mul söakust onu Jaaniga vahetada rohkem kui mõned laused – pikemalt küsitlesin teda tagasiteel. Kolmetunnise sõiduga jõuab paraku küsida vaid kõige lihtsamaid asju, seetõttu pean puudujääva osas mõttelennule voli andma.

Näiteks jäi mul küsimata, mida tegi onu Jaan tolle palava päeva hommikul, mil mina esmakordselt tema bussi astusin. Ilmselt ärkas hommikul kusagil kaheksa-üheksa paiku – oma vanuse kohta sobimatult hilja – aga selle luksuse oli ta ju ometi ametikohaga ka ausalt välja teeninud. Ajanud joonde enesestmõistetavad askeldused korteri kolmes tähtsamas ruumis, võttis ta alt postkastist hommikuse päevalehe ja suundus sellega maja õuele. Onu Jaan elab tõenäoliselt ühes neist armsatest ahjuküttega Pätsu-aegsetest puumajakestest, mille viltuvajunud fassaadid ehivad endistviisi kogu ta kodulinna uulitsaid (kui ehk ärisid täis topitud peatänav välja arvata).

Niisiis on onu Jaan võtnud lehe ning suundub seda lugema hoovi peal olevale kokkukäivale aiatoolile, mida varjab päikesevari. Kui Jaan on uudiste lugemisega ühele poole saanud, tõstab ta õue pealt asjad trepikotta, sest ülejäänud majarahvas tuleb alles õhtul peale tööd, ning on karta äikesevihma. Onu Jaan jõuab tuppa parajasti selleks hetkeks, et helistada oma tütrele ja küsida, kuidas tollel kauges linnas töötades ja sugulaste juures ööbides läheb. Ta soovib tütrele jaksu ning käsib kindlasti teada anda, kui millegi järele peaks vajadus tekkima. Viieteistaastasele pojale onu Jaan ei helista, sest „see poiss on ju igavene naaskel“ ja kolab ei-tea-kus ringi.

Väljasõiduni on siis veel tublisti üle tunni aega, kuid juba haarab onu Jaan riulilt ENE köidete kõrvalt võtmed ja dokumendid ning asub teele. Bussijaama jõudmiseks kulub selles linnakeses reipal sammul kõndides kõige rohkem kümme minutit, ükskõik, kust te ka tulema ei hakkaks. Onu Jaan aga elab otse bussijaama taga. Ma kujutan ette, et nii mõnigi teine bussijuht venitaks kodust väljumisega nii kaua kui võimalik, ja jookseks siis tänaval end higiseks, et viimasel hetkel masinale hääled sisse lüüa. Ma ei tunne küll ühtki bussijuhti lähemalt, aga umbes nii võiks ju mõni neist käituda.

Ag a ainult mitte onu Jaan! Sest onu Jaani arvates ei oleks hommikune kiirustamine ühele tõelisele bussijuhile sobiv. Ning onu Jaan, ehkki ta seda oma tagasihoidlikkuses tunnistada ei tihka, on just nimelt Tõeline Bussijuht.

Onu Jaan on alati varakult kohal, et vaadata üle oma buss nii väljast kui seest, nii alt kui pealt. Onu Jaanil on alati kontrollitud, kas piletimasinas on ikka uus rull paberit sees ning paagis piisava varuga kütust. Onu Jaani bussi akendelt on rasvased ninajäljed alati ära pestud ning bussisalongis hõljub värske lõhnakuuse aroom.

Onu Jaanil endal on juuksed alati kammitud ning lips otse ees, olgu ükskõik kui umbne ja sõitjateks kasvõi nii vähenõudlikud inimesed, nagu tol pärastlõunal, mil mina esimest korda tema bussitrepist üles kõndisin, bussijaamast valmisostetud pilet näpuvahel. Mind poleks temaga tol hetkel andnud õieti võrreldagi – minul oli soeng sassis ning riided

pargis pikutamisest kortsus ja puru täis. Endal polnud vähimatki tahtmist võõraste inimestega tegemist teha, aga onu Jaan naeratas mulle kõigest hoolimata ning poetas koguni paar tunnustavat sõna mu sõidu sihtpunkti kohta.

Naeratus, mille ta mulle täies ulatuses näkku paiskas, oli tõepoolest täiuslik naeratus. See pingutas kõiki näolihaseid ning naeratusel ajal fookuseerus ta pilk niivõrd teravaks, et salongis muutus tuleohtlikuks. Arusaadavalt mõjus selline naeratus esmapilgul mulle ääretult ebausutava ja koguni ilgena. Peagi aga veendusin, et selles naeratuses polnud kübetki võltsi.

Säärane naeratus püsib onu Jaani näol vähemalt kogu see aeg, mil ta istub rooli taga, saavutades kulminatsiooni iga kord, kui mõni sõitja temast bussi sisenedes või sealt väljudes mööda läheb. See on uhke, võidurõõmus ning samas julgustav ja usaldustloov tõelise bussijuhi naeratus. Naeratus, mis laetud samasugusest kõikvõimsusest ja vaimustusest, mida sa ilmselt tundsid, kui isa sind esimest korda mõnel metsavaheteel sülle võttis ja "autot juhtima" lasi. Sa ju mäletad seda tunnet?

Eks ole onu Jaangi kunagi olnud samasugune poisike, kes mängis autodega ja lõikas suuremaks kasvades ajalehtedest välja uute mudelite pilte (ma ei imestaks üldse, kui kaustikusse kokku kleebitud albumid oleks tal endiselt kusagil sahtlipõhjas tallel). Tal olid endastmõistetavalt peas kõigi autofirmade embleemid ning talle pakkus täit rahuldust piiluda sisse mõne võõra masina aknast, et spidomeetrilt lugeda, milline on selle auto maksimaalne kiirus.

Selles varases eas ei osanud ta ette kujutada ühtki täiuslikumat ametit peale autojuhi ameti. Üksi olles fantaseeris ta, mismoodi kihutab asfaldiplatsidel, kõrberallidel ja vormeliradadel. Ta harjutas salamisi juba reflekse, kuidas rohelise tule süttides parema jalaga gaasipedaal põhja suruda.

Mõne aja möödudes hakkas väike Jaan aga taipama, et kihutamisest üllam on siiski vedada teiste inimeste kaupu. Nüüd tahtis ta endale hoopis veoautot, millega sõita ühest maailmajaost teise, valimata aastaaega ning hoolimata sellest, kas väljas on öö või päev. Mida suuremaks Jaan sai, seda suuremaks kasvas kujutlustes ka juhitav auto – nunnust hõbedakarva leivaautost sai peagi kaheksarattaline rekka, mille tagumist otsa polnud kabiini juures seistes enam õieti näha.

Aeg läks veelgi edasi ning elukogemuse kuhjades mõistis Jaan, et maailmas oli veel mitmeid kordi tähtsamaid asju kui autode juhtimine. Sest milleks vedada kaupu, kui sai vedada inimesi endid? Ning Jaani ihaldusobjektiks sai bussijuhi tool. Siitpeale jälgis ta armunult kõiki bussijuhte, kellega tal õnnestus kokku saada (arusaadavalt ei tekkinud neid võimalusi väikelinnapoisile just eriti palju).

Kui meid, tavalisi poisse, sunniti kõigist neist unistustest loobuma, matma neid oma alateadvuse süngettesse koobastesse, siis onu Jaani visa hing pole alla andnud tänaseni. Ta viipas ka sel suvel sama hoogsalt kõigile teistele bussijuhtidele, kui me bussijaamast välja sõitma hakkasime – mis sest, et teistel olid kõigil suuremad Scaniad, Manid ja Setrad, tema aga istus oma vanas Volvo parsas. Onu Jaan keerab tänini rooli ikka sama sujuvalt ja vajutab pedaale sama püüdlikkusega, kui toona isa süles, ehkki mälestust sellest lapsepõlvehetkest on tänaseks kulunud juba mitu aastakümnet ja selja taha jäänud sadu tuhandeid kilomeetreid.

Loomulikult tunneb onu Jaan nüüd vähimagi üksikasjani oma bussi. Tal on läbi ja lõhki tuttavad kõik väiksemadki mutrid masinast, arvel on iga kriim ja juuksekarv. Ühel naisel, kes tuli peale teises või kolmandas peatuses ja sõitis vaid mõned kilomeetrid edasi – ma ei mäleta ka kaarti appi võttes enam, kus täpselt – sel naisel aitas onu Jaan isiklikult lapsevankri väikese titaga keskmisest uksest sisse tassida ning rihtis vankri ühele paigale bussi vahekäigus, kus „on kõige vaiksem ja liigub kõige värskem õhk“.

Bussijaamast väljudes tulid viimastena peale kaks matkajat (muuseas olid nad peale minu ainsad, kes sõiduseltskonnast olid onu Jaani jaoks võõrad, aga ega nemadki läinud nii kaugele kui mina). Nad küsisid, kas nad võiksid oma suured seljakotid ja lebotatid alla pagasiluugi taha panna, aga onu Jaan, küsinud neilt, kuhu nad sõidavad, keeldus kategooriliselt.

„Asfaldi peal pole sellest ehk midagi,“ selgitas ta kogu bussile, „aga pärast Viidupera teeotsa tulevad sellised augud, et teil on pärast kõik vahed liivateri täis tolmanud. Hoidke kotid bussis sees, siin on täna ruumi küll.“

Nagu öeldud, tundis onu Jaan minu ja need kaks matkajat juba kaugelt ära, sest ta polnud meid varem kohanud. Kõigi teiste kohta teadis ta juba ette, kuhu ja milleks nad sõidavad, ehkki ta oma teadmistega väga ei uhkusta, vaid lubab kõigil iga kord uuesti öelda, millist piletit osta.

Onu Jaani tarkuse koha pealt pole aga midagi imestada, sest onu Jaan on samal liinil rahvast rõõmustanud juba viimased kaksteist aastat. Ikka iga päev ühest linnast teise ja tagasi, sinka-vonka mööda merekallastele joonistunud teedevõrku.

Onu Jaanile on teada iga pidu, surm ja üleannetus, mis jääb teeäärsetesse

majadesse. Ja seda tänu tädikestele, kes bussi peal kokku saades katsumad üksteisele ära rääkida kõige olulisemad uudised, ega jäta onu Jaanigi vestlusest kõrvale. Vähemasti oli see nii esimesel korral, kui me sõitsime öhtuse otsa mere poole. Viimasel korral hõivasin ma ise aegsasti esipingi ning onu Jaani tähelepanu, tädikased aga kolisid tahapoole ja rääkisid poolihääli.

Suhtluskeskkonnana võtab onu Jaani buss niisiis enda õlule olulise määra poodide ja kirikute tegemata jäänud tööst. Ega onu Jaan väärikuselt kirikuõpetajale või vanakooli kaupmeestele alla jäägi. Tooksin sulle selgituseks vaid ühe näite.

Minu järel sisenen bussi üks ilmselgelt purjus, kuid üsna mureliku olemisega mees, lõpetamata õllepudel vasakus käes. Teisest käest poetas ta onu Jaanile kaks väiksemat kupüüri ning mõned sendid ja küsis, kui kaugele nende eest saab.

„Viisaluni,“ ütles onu Jaan ning trükkis sealsamas mehele vastava pileti.

Tegelikult saanuks selle raha eest ainult Padustele, mis on heal juhul poolel teel Viisalusse, aga onu Jaan sai väga hästi aru, et Padustel poleks sel mehel midagi peale hakata olnud. Koduni jäänuks tal sealt veel mitukümmend kilomeetrit maad. Ka kainema kõnnakuga olnuks raske enne pimedat kohale jõuda. Niisiis pidas onu Jaan targemaks teha oma kliendile väike erand ning maksta puuduolev summa omast taskust kinni.

Päris õigesse peatusse onu Jaan meest ju ometi ei sõidutanud, vaid ajas Viisalus maha, nii et viimased paar kilomeetrit pidi too ikka omal jalal astuma.

„Õpetuseks,“ selgitas onu Jaan mulle hiljem.

Nüüd aga oleks ehk tagumine aeg rääkida sulle paarist vahejuhtumist, mis leidsid aset esimese bussisõidu ajal ning mis mind ilmselt üldse viiski selle jutu kirjapanekuni.

Olime sõitnud võib-olla pool tunnikest ja Mait Maltis rääkinud raadios veerandi oma eluloost ning mina higistanud lisaks oma riieteile täis ka istme, millel istusin. Suurelt maanteelt olime ära pööranud ja mõnda aega puude ning põllulappide vahel edasi-tagasi keerutanud. Äkitselt kostis üks võimas kolks. Mootor urises mitu korda, buss kaotas senise hoo ning meie jalge all tagus miski plop-plop-plop. Onu Jaan pidas bussi ühe sirge peal kinni ja lülitas mootori välja. Klappimine lõppes.

Onu Jaan tuli bussi tagaossa ning keeras lahti ühe põrandaluugi, kust pääses mootorivärgile ligi. Luugi alt lõi meile näkku põrgulik palavus. Bussijuht vehkis mõne aja kätega, enne kui ta läbi auru nägi, mis põranda all lahti.

„Mis juhtus?“ küsisid pisut kohkunud tädid esimestelt pinkidelt.

„Ei ole midagi hullu,“ rahustas onu Jaan neid, rutates paar korda juhiistme ja põrandaluugi vahet. „Käigukangi võll on jälle ära murdunud.“

„Kas peab lükkama minema?“ küsisid tädid.

„Nüüd on tuksis,“ ajas purjus mees kaela õieli, „buss läheb veel põlema kah ja põlema kõik siia sisse.“

„Eks ta oli vana kah,“ lõõpisid matkajad minu selja tagant „hea, et siianigi jõud-sime.“

Onu Jaan vahtis arupidava näoga bussis ringi ja küsis siis valjusti, kas kellelgi teipi on.

Täiesti juhuslikult leiduski matkajatel MacGyveri teipi nendes suurtes kottides, mida onu Jaan prohvetlikult polnud lubanud alla panna. Bussijuht võttis teibirulli enda kätte ning käristas seda jupp aega augus. Küünitasin ennast nüüd lähemale ning nägin, et ta ühendas omavahel kaht völli poolt – üks ots kadus mootoris, teine aga suundus ettepoole, käigukangi juurde.

Onu Jaan seletas hiljem, et völli oli tal juba varem mitu korda murdunud ja loksus nüüd iga suurema kolksu peale lihtsalt lahti. Siis polnud teha muud, kui otsad omavahel teibiga kokku tõmmata, et bussisõit päris katki ei jääks. Kui sõit tehtud ja inimesed kohale viidud, kuhu nad soovisid, siis oli pargis keevitajatel aega küll, et buss altpoolt üle vaadata.

Ma ei tea, kui palju selles keevitamise jutus tõtt oli. Bussi all, nii palju, kui onu Jaani selja tagant läbi avause sinna näha võis, oli tal igatahes juba üsna rohkesti teipi kulanud, ja nii mõnigi roostelaik paistis; haljast keevitatud metalli polnud aga sõrmetäitki.

Lõpuks sai onu Jaan käigukangi völli ühendatud, laskis põrandaluugi alla, nii et salongis hakkas tasapisi temperatuur jälle langema, ning ulatas allesjäänud teibirulli matkajatele tagasi. „Ärge seda kaugele ära pange,“ poetas ta mokaotsast ja tõttas siis rooli taha. Ta lõi masinale uuesti hääled sisse ning võttis ettevaatlikult paigalt. Klõppimine põranda alt oli kadunud ja me sõitsime mõnda aega üsna rahulikult edasi.

Juhtus ainult nii palju, et Mait Maltis ütles, et ta ei tunne nooti; ning maha läksid paar tädiket ja üks hormoonikas naine. Siis aga juhtus selle loo kõige intrigeerivam seik. Nimelt tulid peale kolm külminga – kaks suuremat ja üks väiksem. Sinus poleks nad ilmselt üldse tähelepanu äratanud, aga mina, kes ma igasugu ringikondamistele eelistan korterivaikust, nägin külmingi elus esmakordselt ning tahaksin seetõttu hirmsasti paari sõnaga kirjeldada nende välimust. Kui see sulle üleliigne tundub, siis jäta rahumeeli järgmine lõik lugemata ja jätka altpoolt.

Külmingad näevad eemalt vaadates üsna inimeste moodi välja – nad on ligikaudu sama pikad ja laiad, ehk ainult õige pisut lühemad. Samuti on neil kaks kätt ja kaks jalga. Olulisemaks erinevuseks inimestest on ehk see, et neil pole pead. Kaeluseaukudest turritavad välja vaid mõned heinakõrred ja juurikaotsad. Riiete asemel kannavad nad nartse ja kaltsuräbalaid, mis on üksteise otsa kuhjatud, nii et minu teadmised füüsikaseadustest jätvadki seletamata, mismoodi need üldse seljas püsivad. Ehkki nende rõivad on pleekinud ning narmaiks kulutatud, pole need kummalisel kombel mustad ega haise. Vähemalt selline mulje jäi mulle nende kolme külminga näitel, kes onu Jaani bussi peale tahtsid tulla. Külmingad kraaklesid omavahel ja togisid teineteist, püüdes kõik korraga ukseavast sisse mahtuda ja trepile pääseda.

„Tõllmokk,“ sõimasid nad vastastikku, „mudakoll, ööklammas, pimekakk, koleloom!“

„Ära trügi,“ ütles üks suurematest.

„Ära ise trügi,“ vastas teine.

„Kas te saate vait, kitsepabulad!“ käratas siis kätega vehkides kolmas, kõige väiksem.

Nagu ma aru sain, ei olnud pisem sugugi mitte kõige noorem külming, vaid

hoopis vastupidi – ta näis kaht suuremat käsutavat, kuidas tahtis.

„Järgmine kord ei võta ma teid kusagile kaasa,“ ütles ta, lükkas teised kaks laiali ning astus onu Jaani palge ette.

„Peremees,“ ütles ta bussijuhile, „ärge pange neid kaht lõngust tähele.“

„Ah nii!“ pistid need teised kaks kisama ja asusid uue innuga end bussiuksesse sisse suruma, „me keerame sul kaela kahekorra. Või et meie oleme lõngused!“

„Kas te olete ükskord juba korralikud!“ käratas kõige väiksem nende peale, „onu Jaan jätab meid veel kõiki siia tee äärde.“

See rahustas nääklejaid silmnähtavalt.

„Kallis härra bussijuht,“ pöördus kõige väiksem külmking uuesti onu Jaani poole, kummardudes sealjuures kergelt ja muutes oma hääle mesimagusaks, „kas sa meid Vaevalaiule allmaailma väravate juurde viid?“

Ta sobras midagi oma kehakatete vahel ning tõmbas siis välja suure peotäis lapergusi münte. Need olid kõvasti deformeerunud, kirjamärgid vaid osaliselt loetavad – võis oletada, et seesugused on juba ammugi käibelt kadunud.

„Näe, peremees,“ ütles külmking münte onu Jaani ette laotades, „tasumisega me hätta ei jää. Kõik puha hõberaha, alles hommikul kaevasime välja.“

Onu Jaan vaagis tekkinud olukorda ning ma märkasin äkki eneselegi ehmatuseks, mismoodi ta näost lahustus see südamluk naeratus, mida ma sulle eespool kirjeldasin.

„Vaevalaid ei jää meil küll kuidagi tee peale,“ lausus onu Jaan pikkamisi.

„Mis see tähendab!? Kuidas ei jää?“ pistid kaks suuremat külmkinga jälle kisama, sirutasid oma käed kaugele onu Jaani kaela poole ning tungisid uue hooga bussile peale, nii et see isegi kergelt kõikumale löi.

„Kas te saate wait, udulõuad!“ käratas kõige väiksem külmking ja tõmbas kaaslastel jalaga üle nägemise, nii et need uperkuuti eemale lendasid.

„Hanesammal! Öökvagel!“ kostis õuest, „ma nõiun su ära! Konnaks muudan!“

„Ei muuda sa midagi, tattmuskel!“ küünitask väike külmking end uksest välja, „kas te seda tahate, et ma lasen bussil ära sõita ja tulen teile kombeid õpetama?“

Seda külmkingad ei tahtnud.

„Peremees,“ pöördusid nad jälle onu Jaani poole, „kuidas sa siis täna sedaviisi teed, et Vaevalaiult läbi ei sõida? Küllap sa ikka sõidad. Sa saad ju aru, et ega me sind asjata ei tüüta.“

„Mul on siin veel mitu inimest peal, kes tahavad koju jõuda,“ ütles onu Jaan pedagoogiliselt.

„Muidugi on sul siin mitu inimest, peremees. Aga millal enne on meie pärast jäänud mõnel inimesel koju jõudmata? Ole nüüd ikka, peremees!“

Ning ta kõlistas piletiaparaadi kõrvale tillukesele letile veel teisegi peotäie münte. „Sa ju näed, mismoodi meiega lood on.“

Ta kummardus jälle onu Jaani poole ning rääkis õige vaikselt, nii et ma edasise kohta oma kõva kuulmise tõttu enam sugugi kindel ei või olla, kas ma õigesti aru sain.

„Meiega on nüüd lood õite pahasti,“ ütles külmking. „Veel päevake ja meid pole

ehk enam olemaski. See karvkallerdis seal (ta osutas ühele oma kaaslastest) tõmbas meile ühe saksa turja, kelle kanalaudast me juhtusime mööda minema. Ei osanud suud pidada, nagu ikka. Peremees oli igatahes heinahanguga platsis. Ei teagi, kust ta nii kähku selle kätte sai, küllap passis juba mitu päeva kuskil ligidal, et meile kallale karata. Ei sellele hea sõnaga saanud, lõrises nigu marutöves koer ja hakkas kohe klohmima. Näe, poisid on päris lõhki selle pärast. Tahame täna õhtuks alla minna, et suure härra käest veidikeseks hoolitsust paluda.“

„No siis on teiega küll pahasti,“ lausus onu Jaan ja vaatas abiotsivalt bussisõilijate poole.

„Ega sa meid ju sellises räbalas seisus tee äärde jäta?“ veenis külming.

„Või et meie oleme lõhki?“ kiunusid ta kaaslased nüüd vihaselt, „räägi parem endast! Mis meile need kriimustused loevad. Ega meie miskid kõnnid pole. Meid on ennegi mitu korda hanguga susatud. Ja rehaga ka. Aga ise oled sa varsti kana ja vaat siis. Tahaks näha, kuidas sa siis teisi laimad.“

Lühem külming tõmbus kühmu, nagu kavatsenuks oma kaaslastele kallale karata, aga ei teinud seda ometi mitte. Teised kaks jätkasid õrritamist, tuues kuuldavale rea loomahäälitsusi fauna kõige erinevamate otstest. Kõige sagedamini püüdsid nad aga matkida kana kaagutamist. Nüüd oli siis selge, et ilma pikema selgituseta väike külming ei pääse.

Bussi mootor töötas ikka veel ning raadios rääkis Mait Maltis, kuidas ta kolis maale elama.

„Vaata, peremees, meil on suure härraga ikka üks tähtsam jutt rääkida,“ kummar-dus külming jälle Jaani poole ning tasandas häält.

„See kuramuse vanamees – ju ta kusagil seal sõnnikuhunniku taga valvanud oli, kust ta muidu nii kähku välja hüppas? – see vanamees torkas mulle kah siia orgiga ühe augu külje sisse. Olgu ta tuhat korda neetud! Näe, otse siia sideme alla.“

Külming lükkas oma rõivahõlmasid lahku ning osutas sõrmekõndiga avanenud rinnale, aga nii, et ainult bussijuht võis näha, mis seal täpselt oli. Onu Jaan pööras jälestus-est pilgu ära.

„Ma arvasin, et nüüd olen kutu – siitkaudu läheb hing välja ja ongi kõik. Juba tundsingi, kuidas otsast voolas. Koduni enam ei jõua, mõtlesin. Auk tuli millegagi kinni paigata, aga meil polnud midagi käepärast. Ja siis see tohman soovitas kanamune ette toppida. No kujutad sa hullu ette! Aga kus meil seal oli aega keelata? Surusime ühtejutti kolm muna augule punniks ette. Hing jäi kohe ilusti kinni ning mõtlesin juba, et hea, et niigi läks. Aga ei tea, mille kuradiga see peremees oli oma kanu määrinud või mune neednud – üks igavene õelus oli ta igatahes – nii kui munad südame alla panin, nii need mädanema hakkasid.“

„Sa oledki üks mädakoll,“ pistis üks pikem külming vahele.

„Kust sa nüüd aru saad, mis seal nihu läks,“ jätkas kõige lühem külming, „vist jõudis ikkagi osa hingest välja pääseda. Munad hakkasid igatahes mädanema ning mina hakkasin kanaks muutuma, esialgu aeglaselt, aga nüüd sa näed ise, mismoodi. Vaata, kõik puha sulgi täis.“

Ta lehvitas õnnetult käsi ja me nägime tõepoolest, mismoodi temast langes valgeid udusulgi, nagu oleks ta just ägedat padjasõda pidanud.

„Kui sa meid nüüd Vaevalaiule viiksid,“ lõpetas külmking, „siis jõuaksime ehk veel selle päeva jooksul alla valitsejahärra juurde; ja tema ikka mõnda rohtu teaks, mida peale panna. Muidu on minuga ots.“

Kui ma nüüd külminga selle pilguga vaatasin, siis tundus mulle tõesti, et ta oli selle aja jooksul, mil ta oli bussijuhti veennud, veelgi väiksemaks jäänud. Onu Jaan vaatas teda samamoodi – mitu korda ülevalt alla – ning naeratas siis küsivalt teiste reisijate poole. Keegi ei öelnud aga midagi.

„Tulge siis peale,“ pomises onu Jaan. „Ma viin teid ära.“

Ta pööras pilgu vasakpoolsesse aknasse ning hoidus nüüdsest seda reisijate poole saatmast.

Nagu oleks teised külmingad seni ainult lõbu pärast rahmendanud, mahtusid nad nüüd ilma suurema pingutuseta bussiuksest sisse. Jalgu trampides ja lakkamatult omavahel vägisõnu vahetades leidsid nad endale viimaks kohad kolmandas ja neljandas istmereas.

Buss hakkas jälle liikuma. Keerasime väikesele kinnikasvavale kõrvalteele, suundusime alla mere äärde, ning mina arvasin, et no tore, niiviisi ma küll päevalalges vanaisa juurde ei jõua, sest tema taren on maantee pealt ju veel õige mitu kilomeetrit kõndida.

„Sa ju nägid, kui täbarasti nendega oli,“ selgitas onu Jaan mulle järgmisel korral, kui me sõitsime, „mõtles, kui sa ise oleksid sellises olukorras maantee ääres olnud. Minu ametis ei saa alati teha täpselt nii, nagu reegel ette kirjutab. Mingisugune südametunnistus peab ka olema.“

Olime vaevalt paar minutit sarapikupõõsaste vahelt läbi ukerdanud, kui onu Jaan käigukangi edasi-tagasi lõhkuma hakkas ning kontrollivalt ümberringi igale poole vahtis.

„No kurat!“ sosistasid matkajad minu selja tagant, „otsime aga teibi jälle välja.“

Sedapuhku teipi aga tarvis ei läinud. Ühtäkki tõusis bussi põhja alt metalne müdin, mis raputas meid kõiki. Mootori undamine muutus pulseerivaks mõirgamiseks. Kostis kaks võimsat kolkstu, nagu oleks meil bussi küljest mitu juppi ära kukkunud; siis lõi ümberringi kõik hetkeks valgeks ning tugev hoop rapsas meid edasi, nii et ma kahe käega eesmi-sest istmest haarsin.

Järgmisel hetkel olime juba õhus. Buss tõusis auklikult metsateelt helikopteri kombel lahti, keeras oma esiotsa päikese poole ning liugles siis üle puude ja põõsaste. Me lendasime õige madalal metsa kohal, ületasime kadakasse kasvanud rannakarjamaa, hõljusime üle kivise kaldariba ning sõitsime siis peatumata Vaevalaiu poole.

Kogu seda õhulendu saatis ääretu vaikus, ainult külmingad pritsisid mõned keeleuendused, kui nad all kedagi tuttavat nägid; ning Mait Maltis rääkis oma pojast, kes elab Ameerikas. Mootorihäält polnud peaaegu kuuldagi, ainult tasast pahinat, millega õhk end laeluugist sisse surus; ja akende lõginat. Meri oli vaikne. Paar kajakat vaid põgenes kisedades meie teelt. Vaatasin tagasi mandri poole ja otsisin silmadega seda kohta, kus elab mu vanaisa, aga ma ei leidnud.

Vaevalaiul pikalt aega ei viidetud. Niipea, kui olime maandunud, kihutasid külmingad tulistvalu uksest välja, pöösaste vahele, kus pidid asuma allmaailma väravad. Väike külming oli vahepeal veel väiksemaks jäänud ning hädaldas, kui halvasti kõik on. Onu Jaanile ei öelnud nad enam ühtki tänusõna.

Veelgi sügavamas vaikuses tõusime uuesti õhku ning lendasime tulnud teed tagasi. Laskusime maanteele, umbes sinna kohta, kus külmingad olid peale tulnud, ning sõitsime edasi nii, nagu poleks vahepeal midagi juhtunudki. Mina läksin maha kõige viimasena, nagu ma juba ütlesin.

Järgmised kaks päeva veetsin ma päikest võttes, pilvi vaadeldes, metsa veerel jalutades ja majast lohet otsides (see jäigi leidmata). Kogu see aeg mõtlesin ma aga onu Jaanist ja tema pühendumusest ning naeratusest, millega ta iga päev inimesi sõidutab.

PS. Mait Maltis ütles, et muusika on ühtne ning iga loo jaoks leidub ikka üks kuulaja, aga kunagi ei või teada, millal sa tema ette satud.

2005

Kuidas öös on asju / Andres Karjus

Peatänava soolasopasel asfaldil ujusid autode voorid kui talveunest ärrganud tulemaod ja ülal fassaadidel plinkisid neonreklaamid neile külmalt vastu. Kõnniteedel ja autode vahel sagisid valgustatud õhtuhämaruses paksult riides inimesed. Kõrghoonete vahelistel tänavatel oli tunda talvise suurlinna hõngu – bensiini, friikartulite, vingu, hingeõhu, soolase sulalume ja niiskuse lõhna. Keegi räbalates mees visati just kaubanduskeskuse ukselt välja tänavale. Piki kõnniteed vantsis mööda väsinud patrullpolitseinik. Foorides vahetusid tuled ja inimmass paiskus ülekäigurajale kui jääsegune tulvavesi tammi tagant. Kuskilt eemalt kostis autosignaali ulg ja kellegi kaikuva hüüded. Üleüldine linna-müra mattis inimesi.

Kõrvaltänavas oli õrn lumi katnud asfaldi. Vaid üksikud jäljed augustasid sula-valget vaipa. Keldribaari tumepunane silt rippus ukse kohal, millest edasi läks hämar trepp alla tuhma pirniga valgustatud koridori. Seinul katsid tuhmunud posterid ja vanad kuulutused. Raske raudukse tagant kumas muusikat.

Baaris oli hämar, vähest valgust immitses vaid mõnele lauale asetatud küünaldelt ja eemalt nurga tagant, leti kohal rippuvast punakast lambist. Sissepääsust vasakul seisis suur vanaaegne nikerdustega kapp. Parema seina ääres lauas istusid kaks pikajuukselist nahktagides meest, kes õlleklaasi juures juttu puhusid. Eemalt hängusest pimedusest kostis kohati summutatult veel ühe mehe ja ühe naise häält. Ruum lõhnas kohvi, hõõgveini ja kirsitubaka järele. Nurgas tuli kõlarist vist mingi metalbänd, aga volüüm oli madalaks keeratud.

Nurgalauas, mis jäi baari sisse astudes vaheseina taha varju, istusid kaks inimest. Noormees seljaga seina poole ja tütarlaps tema vastas. Viimane võis olla umbes kahekümneaastane, mees natuke vanem. Väiksel kandilisel laual seisis tühjad kohvitassid ja kerratõmbunud draakoni kujuline raske tuhatuus, mille klaasist rüpes lebas hulk konisid. Laual oli veel üks poolele maale põlenud teeküünal ja tüdruku küünarnuki juures tumepruun nahast rahakott, mille vahelt rahatähtede nurgad hooletult välja turritasid. Mõlemad istujad olid rietatud musta.

„... vaikus. Vaikust on ka, tead, vahel hea kuulata,” kuuldus nüüd tütarlapse juttu.

„On,” vastas noormees. Tema hääli oli pehme ja vaikne.

„Aga peale muusika tegelikult... Mütoloogia ja üldse... Okultsed asjad on huvitavad,” tüdruk tegi korra kavalat altkulmunägu ning tõstis pika varruka varjust mustaks värvitud küüntega nimetis- ja väikese sõrme.

Tumedapäine ettekandjaneiu, kellel oli vasaku põse peale tätoveeritud tilluke tagurpidirist, möödus nurgalauast. „Tooge veel üks kohv. Must,” lisas tüdruk ning läitis uue sigareti. Metallneedid helkesid hetkeks rihmadel, mis embasid tema kaela ja randmeid. Noormees mängis samal ajal teeküünla leegiga.

„Küünlad on toredad...,” sosistas neiu, mõtlik naeratus värelemas huultel.

„Seda küll,” nõustus noormees.

Foto: Brigit Viotti

„Demonid ka. Vahel ma tahaksin demon olla. Selline tiibadega,” tüdruk naeratas tume-punaseks-värvitud-huulte naeratust, „ja tanksaabastega. Missugune sina välja näeks, kui sa demon oleksid?”

„Hmm... Tiibu mul poleks. Pika musta mantli ja metalsete silmadega. Üldse üleni mustas.”

„Demonid peavad mustas olema,” noogutas tüdruk varmalt pead.

„Jah,” mõlemad naeratasid tähendusrikkalt üksteisele silma.

„Aga mida sa teeksid?” küsis noormees ja tõstis tassi huultele.

„Istuksin parkides puuokstel,” vastas tüdruk, jälgides tõusvat suitsupilve: „Ja mu peas oleksid kogu aeg hääled... Muusika... Heavy... Mul oleks hullunud nagu peas ja juuksed sassis... Kannaksin musta kleiti või sellist pikka seelikut, nagu mul hetkel on... Ja kui keegi puu alt mööda läheb, siis ma kriiskaksin verd tarretavalt, hüppaksin talle peale ja ...,” Ta tegi käega järsult rapsiva liigutuse, nii et sigaretisuits moodustas õhku sõlmilise kujundi, „Rebiks ta lõhki ja taustal oleks kogu aja mu sees raiuv metal! Mul oleks teravad mustad küüned, mis üldse ei murduks - mitte millegi vastu. Ja siis ma rebiks ta lõhki,” kordas neiu oma ideest elavnedes. „Kõigepealt rinna, näo, siis kaela, ja imeks ta verest tühjaks. Sealsamas, ja lendaks puu otsa tagasi. Ja laibad, mis hommikul leitakse, oleks alati võimatult võikad, kriibitud ja lõhki kistud. Jah.” Ta imes sigaretist pika sõõmu ja lasi siis suitsul avatud suust välja valguda.

„Mhmm... Aga mina häält ei teeks,” vastas noormees mõtlikult, „võib-olla puude otsas oleks küll... Kükitaksin suurel oksal, mantel alla rippumas, ja siis hõljuksin hääletult alla, nagu tume pilv. Langeksin talle peale.”

„Ja rebiksid lõhki?” küsis tüdruk peaaegu lootusriikka häälega ja rüüpas lonksu kohvi.

„Ei. Ma vaataksin talle silma. Hoiaks vasaku käega ta kuklast kinni,” mees sirutas oma vasaku käe ette ja haaras õhku, „vaataksin otse silma – ta ei teeks kunagi ainsatki piuksu, ainult jõllitaks vastu. Ja ma vaataksin talle silma ja siis lõhestaks ta keha laia teraga, kõigepealt altpoolt üles, ja siis ristipidi rinna kõrguselt. Ja siis lõikaks pea maha. Kolm lõiget.”

Neiu vaatas üksisilmi mehe tumedatesse silmadesse.

„Kui ma demon oleksin, siis mul oleks midagi... Sellist ka,” jätkas noormees, pigistas sõrmed kokku ning lõi siis need ettepoole lahti: „Peopesast paisuks tilluke ere säde välja, justkui mikroskoopiline päike. Süütaks ta põlema – ja ta põleks tuhaks samal silmapilgul, enne, kui pea ja keha jõuavad eraldi maha kukkuda. Vahest see tõmbaks võib-olla liiga palju tähelepanu, aga ikkagi. Ja kõik see toimuks ainult mõne sekundi jooksul. Alles jääks ainult väike kuhilake heledat tolmu jat tuhka.”

Tüdruk märkas, et sigaretihõõg hakkab sõrmedeni jõudma. Ta kustutas selle draakonikujulises tuhatoosis ning süütas siis uue.

„Aga ma ei tapaks kunagi lihtsalt esimest ettesattuvat,” jätkas noormees, „ainult neid, kes on midagi väga halba teinud. Mitte lihtsalt paha, vaid kurja. Ja mitte selliseid,

kellest kohe on aru saada, et nad seda on. Ei. Ma jahiks ainult selliseid, kellest keegi kunagi ei arvaks, et ta midagi kohutavat on teinud. Selliseid, kes alati pääsevad puhtalt ja elavad head elu edasi, tänu rahale või lihtsalt süütule näole.”

„Aga kuidas sa nad ära tunnud? Vaatad... Silmadesse, ja siis tead?”

„Jah. Ja siis ma langeksin neile peale. Kõrgelt majafassaadilt, mõne monumendi või puu otsast. Või lihtsalt astuksin neile ligi, kui nad seda oodata ei oska, otsiksin nad üles. Ja need paar sekundit, mille vältel ma nende kehad lõhestan ja süütan, oleksid nende jaoks aastad. Nõretav aeg aegluubis, sajad ja tuhanded aastad, mida läbibistab jääkülma tera sulavalu - ja kõik nende kuriteod jooksevad neil silme eest läbi, uuesti ja uuesti, sadu ja tuhandeid kordi, enne kui jääb järele vaid hunnikuke tuhka. Mille esimene tuulehoog ka laiali pühib.”

Tüdruk silmitses veel hetke mehe teravajoonelist nägu ja küsis siis: „Aga mis sul veel seljas oleks?”

„Pikk must mantel... Kingad, ilmselt umbes nagu need,” ta heitis põgusa pilgu oma paksu tallaga mustadele tänavakingadele, „või natuke saapamad, teravama ninaga. Must pluus või pikakäiseline särk. Päevasel ajal mustad päikseprillid ka.”

„Sa liiguksid päeva ajal ka?”

„Jaa... Just seal paigus, kus palju inimesi on. Kõnniksin läbi rahvamasside kõigil maailma tänavatel ja mitte keegi ei oskaks arvata, kes ma tegelikult olen... Keegi ei paneks mind tähele, mina näeksin kõike. Ma näeksin ainult mustvalgelt. Tähendab, värve üldse ei näeks. Ja ma kõnniksin. Peale selle ma ei magaks iialgi. Ainult kõnniks ja kuulaks. Vahel sätiks ennast mõnda rahvarohkesse kohvikusse istuma ja jookse seal musta kohvi,” mõlemad naeratasid taas ja vaatasid laual seisvaid tühjendatud tasse, „ja jälgiksin inimesi ja kuulaksin. Ma ei räägiks üldse kunagi, või siis ainult haruharva. Vaataksin ettekandjale silma ja ta saaks aru, et üks tass musta kohvi.”

„Aga sul peab ju mingi põhjus ka olema, et miks sa neid jahid? Näiteks sa oled kellelegi kunagi ise midagi kurja teinud... Kellelegi kallile...,” küsitles tütarlaps pineva huviga.

„Midagi sellist ilmselt küll. Oleksin midagi kohutavat teinud, ja siis muutunud või muudetud selliseks, kuni... Mingi võlg on tasutud. Aga see oleks juhtunud väga ammu, ja ma aina kõnniks ja kõnniks, sajandeid... Hävitaks ise selliseid, nagu ma olin. Ja ma ilmselt ei mäletakski päriselt oma tegu, ei suudaks seda silme ees kujutada. Aga ma teaks, teaksin kogu aeg, et ma olen seda teinud. See teadmine oleks alati minuga,” kõneles noormees.

„Ja see viimane, kelle sa tapad... Ta peaks kuidagi eriline olema, mitte mingi suvaline. Kuidagi selle minevikuga seotud või midagi.”

„Ta olekski. Kuidagi väga oluline, elav, hingav kurjus ise. Ja ma oleks teda tema eluajal püüdnud juba mitmeid korda kätte saada, ja oleks ebaõnnestunud ja siis ükskord, ühel ööl...,” mees jäi hetkeks mõtlema, pilk pimeduses.

„See oleks üks lõputult pikk ja tühi tänav, mis tõuseb kaugele silmapiirile ja mida valgustavad hõredad madalad laternapostid. Ma teaksin seda miskitpidi ette. Seal saaksin ma ta kätte ja vaataksin talle silma. Kuna ma olen teda varem jahtinud, siis ta teaks,

olen. Ning siis ma avaksin suu, ütlesin talle midagi väga vaikselt, midagi väga tähendusrikast, ta pupillid suureneksid veel enam, ja siis ma lõhestaks ta ning kõik kuri, mis ta on korda saatnud, välguks ta surevate silmade ees nagu lõputult tiksuva maailmakella elavhõbedane pendel, iga kord aina suuremalt ja lähemalt. Kõikide teiste surevad silmad, kõik pisarad ja hingeldava hinge tukslev valu läbiks tema keha koos külma, sajanditega nüristunud teraga. Ja ma saadaksin sädeme ta poole teele, ja sel hetkel, kui see temani jõuaks..." Mees võttis viimase lonksu kohvi ning otsis hetke vältel pilguga ettekandjat, „järgmisel momendil oleks maas kaks väikest tuhahunnikut. Kõrvuti. Siis puhuks tuul nad minema."

Põsetätoveeringuga neiu jalutas kandikuga nende nurgalauast mööda ja noogutas, enne kui pikk noormees ja mustajuukseline tütarlaps jõudsid midagi öelda. Keegi keeras taustamuusikale natuke volüümi juurde. Ettekandja korjas eemal lahkunud hevimeeste õlleklaase kokku. Nurgalauas oli kohvitasside vahel tuhatoosi kogunenud peotäis konisid.

„Öös on mõtteid...", lausus tüdruk ja puhus suitsupilve lakke.

„Ja asju," täiendas mees. Tüdruk naeratas armsalt, pilk ikka veel laes.

„Kui sa deemon oleksid, siis sa oleksid alati üksi?" küsis ta unistavalt.

„Jah. Aga vahel kohvikutes istudes ma kirjutaksin, et ennast mitte nii üksikuna tunda. Mul oleks mustade kaantega väike joonteta märkmik, kust lehed iialgi otsa ei saaks. Teeksin luuletusi. Vahel ma pillaks lahkudes mõnda tuhakuhilasse märkmikulehe luuletusega. Kuigi, ma ei tea, kuivõrd ma luuletada oskaks. Aga ma harjutaks. Ja siis see leheke jõuaks võibolla kellegini, kes loeks seda, ja mõtleks: kes küll selle võis kirjutada? Ning võibolla mõni salm paneb kellegi mõnele eluseigale teisiti vaatama."

Tüdruk elavnes. „Arvad sa, et luule võib asju, noh, muuta?" küsis ta huvitatult.

„Jaa. Minu elu on küll muutnud."

„Ma just tahtsin enda kohta seda öelda. Klišeelause muidugi, aga meil on tegelikult üpris palju ühist isegi, vist... Aga tead mis, ma just avastasin, et mul läks su nimi meelest ära!" lausus neiu ja puhkes siis naerma.

„Veel üks asi, tähendab, mis meil ühist on..." vastas noormees. „Aga tegelikult ma eriti ei mõtle inimestest kui nimedest... Inimene on tema... olemus... mõtted... soovid... teod," kõneles noormees.

Ettekandja saabus uute kohvidega ja korjas kandikule tühjad tassid.

„Tegelikult küll jah. Jäägu siis praegu nii," ütles tüdruk, kelle nimi oli Anna, ning võttis väikse lonksu kuuma kohvi, uurides korraks oma väikese sõrme mustaks lakitud küünt. „Ja sa näeksid alati inimesi läbi... Alati teaksid, mida nad on teinud?"

„Nojah."

„Siis on hea, et sa deemon pole..." lausus Anna ja lisas siis juba pisut ebalavalt naerdes, „Ei ole ju, ega?"

„Nooh...", venitas mees kavala näoga. Nad vaatasid teineteisele silma ja naersid ning jõid siis mõlemad lonksu kohvi.

„Naljakas, ma ju ei tunnegi sind õieti, aga tundub... Tundub, nagu ma tunneksin sind juba aastaid," ütles tüdruk.

„Huvitav, kas pole?”

„On jah. Ja tead, kui me juba selliseid asju arutame... Ma räägin sulle ka midagi.”

„Räägi.”

„Naljakas, aga ma lihtsalt kuidagi tahan sulle seda rääkida...,” ta naeratas ebalevalt, kuid selles ebaluses oli midagi armsat, „aga see jääb ju meie kahe vahele, eks?”

„Meie kahe,” nõustus noormees.

Ta tõstis oma vasaku käe tütarlapse paremale käele, mis tegeles klaasdraakoni kaela silitamise. Küünal hakkas vaikselt lõpuni põlema.

„See tiibade ja tanksaabastega demonijutt on muidugi üks asi, aga... Neli aastat tagasi - ma olin siis kuusteist - ma tegin midagi... Päriselt.” Ta pilk langes tagasi tuhattoosile. „Ma lihtsalt, tähendab, keegi ei saanud midagi teada, ma läksin sealt minema. Üks maja. Ma olin nii vihane, vanemate, kõigi, maailma peale. Kõige peale...”

Noormees vaatas tüdrukut huvitatud pilgul. Nad olid ainsad baari jäänud külased, kuigi sulgemiseni oli veel aega.

„See maja seisis külas, kus ma siis elasin, teistest majadest eemal, metsa ääres ja seal elas üks vaesem perekond, kaheksa last ja puha. Oli pühapäeva õhtu, terve nende pere oli kodus ja ainult ühes toas põles tuli, sest nad vaatasid ilmselt koos telekat või midagi. Neil olid trellid akende ees, sest nad kartsid vargaid, keda sealkandis kunagi polnud. Nojah,” lausus tüdruk.

„Sa siis tuled maalt?” küsis noormees

„Jah. Ma ei näe sedalaadi vist välja, ega...” lunis tüdruk nõustumist.

„Ei,” vastas noormees. Nad vaatasid momendi vältel vaikuses üksteist.

„Igatahes,” jätkas tüdruk ja jäi siis hetkeks kõlarist raiuvat kidrasoolot kuulama, „Ma läksin sealt majast mööda ja mõtlesin, et mis idioodid nad küll on, et siinkandis oma akendele trellid panevad! Edasi ma ei mõelnudki selle peale rohkem... Ma läksin lihtsalt korraks nende tagaäda. Seal asus maja ainus uks, eesuks oli kinni ehitatud, ja tollel tagumisel oli ristpuu, mida sai ukse ette lasta ja lukustada – seda nad kasutasid kodust ära olles. Totter, tõepoolest.” Ta vaatas mehele otsa, too noogutas. „Ma tõstsin ristpuu paika ja panin tabaluku asemele trepi kõrval vedelenud jämeda roostes raudnaela.”

Noormees jälgis tema vastas küünlaleegi võbeluses välklevaid silmi ja tumepunaseid huuli. Tütarlaps oli eneselegi märkamatu laua all oma parema põlve tema jala vastu nihutanud.

„Neil oli aianurgas, maja kõrval, käsipumbaga valge kütusemahuti, traktori jaoks, tead,” jätkas ta. „Augustiõhtu, aknad olid irstak. Nojah. Ühest pimedast alumise korruse aknast torkasin vooliku sisse, läksin paagi juurde tagasi ning pumpasin natuke. Siis tõmbasin vooliku ära ja viskasin tiku asemele. Istusin veel korra tagasi kütusetünnile ja kuulasin mõnda aega karjumist... Siis läksin metsa kaudu koju ja leppisin vanematega ära ja ...,” katkestas tüdruk äkitselt jutu.

Tüdruk märkas, et mees seisis laua kõrval. Ta polnud üldse tähele pannud, et teine vahepeal püsti tõusis. Samal hetkel tundis tüdruk ise järsku midagi vastupandamatut, pitsitavat enese sees, mis sundis teda üles, üles. Temas tõstis pead hääletult kisendav paanika, ta oleks tahtnud põgeneda, joosta. Ära siit! Aga ta tõusis aeglaselt oma toolilt ja jäi tardunult mehe ette seisma, jõllitades ainiti tema tumedatesse silmadesse. Mees sirutas oma vasaku käe ette.

Tumedapäine põsetätoveeringuga ettekandjaneiu kuivatas seina taga leti ääres parajasti üksinda veiniklaase, mõtted muusika juures, mis hetkel mängis, kui hämaras keldribaaris järsku silmapilguks lõikavalgeks lõi. Pirnid lampides lae all ja seintel lõhkesid ükshaaval heledate laksudega ning killud sadasid rahena põrandale, kõlarid vaikisid, punane lamp pudenes letile ja paiskas valju raginaga punast paksu klaasi üle ruumi laiali. Hingetuks ehmatanud ettekandja seisis kangestunud näoga keset kildude klirinat, suutmata end liigutada. Jäine tuul sasis ta musti juukseid ja riideid, külmavärinad jooksid üle keha.

Siis jäi kõik vaikseks. Nagu tõusulaine oleks randa jõudnud ja vaibunud. Möödunud oli vaid hetk.

Keldribaaris täielikus pimeduses valitses surmvaikus. Mõne aja pärast hakkas ettekandjaneiu aeglaselt end liigutama ja küünitas sahtli poole, kus teadis olevat tikke ja küünlaid. Killud krõbisesid ta kingade all. Saanud kätte väikese küünla ja tikutopsi, üritas ta värisevate kätega tuld saada, kuid lõi enne mitu korda toosist mööda, enne kui lõpuks tiku põlema sai. Ta hoidis teeküünalt pihus ja vaatas võbelevasse leeki, pööras ringi, astus ettevaatlikult leti tagant välja ning seisatas. Küünla nõrk helk peegeldus klaasikildudel. Kuskilt hõljus nagu kõrbelõhna. Neiu astus aeglaselt sennapoole, kust kirbe lehk tuli, kõndides kui kuutõbine, silmitsedes ümbritsevat pimedust, kilde ja tühje toole. Jõudnud nurgalaua juurde, ta seisatas. Õhus oli tunda iiveldamaajavat rasvast kõrbehaisu. Ta vaatas maha.

Laudpõrandal oli väike kuhi heledat tolumjat tuhka keset põlenud musta laiku. Nurkapidi selle sees lebas rebitud äärega paberitükk; tüdruk asetas küünla lauale ja kummardas nina kinni hoides selle järele. Tuha pehme soojus silitas tema külmi sõrmi.

Ta silmitses leidu. Lumivalgele paberile oli musta tindiga kritseldatud kaks nelja-realist salmi. Kurb naeratus vormus neiu huulil, kui ta kirjutatud küünlavalgel luges. Ta luges neid kahte salmi veel ühe korra. Siis vaatas lae poole, mõtles hetke, pigistas lehekese pihku ja astus üle kildude raske raudukse poole, väljapääsu poole. Ukse kõrvalt kapist haaras ta möödaminnes kaasa mantli, astus koridori, lukustas ukse ja lahkus. Näol mõtlik naeratus.

Päike paistab ja tuul sahistab vaikselt pajuokstes. Kõnnin ojani. Istun väikese, selgeveelise oja kaldale maha ning ohkan. Küll on hea lõpuks puhata! Viipan musta hobuse endale lähemale ja seon ta põõsa külge kinni. Ta norsatab pahaselt, aga ei ütle midagi. Ka mina ei ütle midagi. Tõmban hoopis pikad pruunid saapad jalast ja panen oma kondised koivad jahedasse, värskendavasse vette. Vaikselt kannab veevoog minema tolmu mu varvaste vahelt. Liigutan mõnuga varbaid ja huvitatult jälgin, kuidas üks siiapoeg mu väikest varvast süüa üritab.

Te mõtlete, et kes ma selline olen. Mis võiks küll mu nimi olla? Mind kutsutakse paljude nimedega. Võiks öelda, et aja jooksul koguneb ikka heale lapsele palju nimesid, aga ma olen ajatu, elades väljaspool ajavoolu. Ma olen armuline - inimesed oskavad aega mõõta ja ütleme siis, et aja jooksul... On palju neid, kes kutsuvad mind haiguseks. On palju neid, kes kutsuvad mind pikkade, mõnitavate nimedega. Nad loodavad, et kui mu üle naerda, siis ma kaon ära. Ei lähe ma kuskile. Ja muidugi on neid, kes minu nime üldse suhu ei võta. Nemad kardavad mind. Milleks mind karta? Ma olen samasugune nagu te kõik. Mulle meeldivad ojad. Vaatan ringi ja naudin päikesepaistet oma kontidel. Võtan kotist jäätise ja sõön selle ära. Vaatan mõtlikult jäätisepulka. Silitan käega üle selle ja pulk hakkab laiemaks muutuma, senikaua kuni mu käes on paberileht. Voldin paberist laeva ja panen pardale ühe liblika. Paat ei vetti, sest see on tehtud minu poolt. See sõidab allavoolu ja ma tean, et kord jõuab see järve, järvest merre, merest ookeani ja teisel pool ookeani leiab selle üks poiss. Ma ei mõtle sellele, ma tean seda.

Jään kuuma päikese paistel tukkuma ja mind äratav mu hobuse nõudlik hirnatus. Heidan talle oma kapuutsi alt pilgu ning tõusen püsti, et ta sadulast ja päistest vabastada. Hobune kaob silmapilkselt ja ma tean, et ta läks ära Koju. Ainus, mis teda inimeste reaalsusega ühendab, ongi päitsed ja sadul. Nendega teeb ta oma tööd. Jätan sadula ja päitsed vedelema ja hakkan omaette ümisesdes lilli korjama. Määrin oma varbad jälle ära, sest ma ei viitsi saapaid jalga panna.

„Mida sa teed?“ küsib minu käest ootamatult üks hääleke selja tagant. Pöördun ringi ja leian, et mind jälgib huvitatult üks väike kollases kleidis tüdrukutirts.

„Ma korjan lilli,“ vastan.

„Ahah. Kas lilledel valus ei ole?“ uurib ta.

„Need on ainult lilled.“

„Aga neil võib ka valus olla,“ arwab tüdruk ja istub maha.

Silmitsen enda peos olevaid ülaseid. Nad näevad välja valged, lõhnavad. Varasuvised. Nad on surnud.

„Nad on surnud, nad ei tunne midagi.“

„Aga nad elasid enne.“

„Nad on surnud“, ütlen uuesti ja vaatan lilli.

„Aga ära muretse,“ lohutab mind tüdruk, „nad kasvavad järgmisel aastal uuesti, sest nende juured on maa sees.“

Mina ei ütle midagi.

„Sa oled imelik,“ leiab tüdruk. „Miks sul nägu ei ole?“

„Mida ma näoga teeksin?“

„Nuusutaksid lilli.“

„Ma tean, mismoodi need lõhnavad.“

Tüdruk vaikib. Mina vaikin.

Vaatan teda oma silmadega, mis ei ole näo sees, vaid kuskil mujal. Ta on väike ja verd täis. Vaatan teda uuesti. Ja näen, et ta hingel on kahvatu pits.

„Sa oled haige,“ ütlen.

„Jah,“ noogutab ta, „doktor ütleb, et mul on paha veri ja ema ütles isale, et ma lähen inglite juurde.“

„Ingleid ei ole olemas.“

„Kust sa tead?“ küsib ta, „ema ütleb, et inglid on olemas ja neid on palju. Nad on ilusad.“

„Ingleid ei ole olemas,“ kordan, oskamata talle midagi muud peale töö öelda.

„Aga kuhu ma siis lähen?“

„Ära.“

„Kuhu?“

„Sinna. Kaugele,“ teen käega viipe, „aeg kaob, ruum kaob ning sa oled siin ja seal korraga. See on hea tunne.“

„Ma muutun vaimuks?“

Ma vaikin. Ma ei tea, mis on vaim. Ka tüdruk vaikib. Ta vaatab mind ja hobust.

„Kas sa tahaksid hobusega sõita?“ küsin temalt äkki. Ükski surelik ei tohi sõita minu hobusega.

„Sul on hobune?“ küsib ta innukalt, „kas see on poni?“

Raputan pead ja ootan vastust. Tüdruk taipab seda ja noogutab.

„Ma tahaks väga hobusega sõita, palun. Kus hobune on?“

„Seal,“ näitan maas lebavale sadulale.

„See ei ole hobune,“ teatab tüdruk. „See on sadul.“

„Sadula sees on hobune.“

Tüdruk ei pane seda imeks, tõuseb maast püsti, pühib kleidilt purud ja kõnnib sadula juurde. Kiiresti tõstab ta jala üle selle ja istub sadulale. Järgmisel hetkel tekib sadula alla must hobune, kel päitsed peas.

„Väga ilus hobune,“ kiidab tüdruk. „Mis ta nimi on?“

„Sobu.“

„Kena nimi,“ leiab tüdruk ning ta põsed õhetavad. Ta ei imesta, et hobune ilmus.

Kõnnin ta juurde ja libisen ta taha sadulasse. Ja siis oleme kõikjal. Pilved liiguvad kiiresti, mäed mööduvad; korraka näeme kõiki inimesi ja tunneme kõiki maailma tuuli. Samas oleme ikka veel nurmel. Hobune ei ole sammugi astunud, seisame ikka samas kohas, aga oleme kõikjal. Tüdruk on esimene sõitja, kes aega lõksu ei jää. Panen seda imeks.

„See on tore,“ ütleb tüdruk vaikelt. Arvan sama. Libistan end hobuse seljast maha ja sosistan ta siidiselt läikivasse liilialõikelisse kõrva. Hobuse silmad säravad ja ta hakkab kõndima. Ta kõnnib harva siin maailmas, aga teinekord see meeldib talle. Tüdruk kilkab ja Sobu naeratab omaette. Kiiresti arendab ta kiiruse võimsaks kapakuks. Tüdruk püsib sadulas nii kergesti, et võiks arvata, nagu ta oleks eluaeg dimensiooniratsudega ringi sõitnud.

„Sa oskad sõita,“ ütlen talle, kuigi ta on minust kilomeetrite kaugusel.

„Muidugi,“ vastab ta mulle, olles samuti eemal. Olen tema juures ning siin nurmel samaaegselt.

Kutsun hobuse enda juurde ja tõstan tüdruku maha.

„Kas ma tegin midagi pahasti?“ küsib ta minult, suu ümber nutuvõru.

Illustratsioon: Edwin Aedma

„Ei.“

„Miks ma enam sõita ei tohi?“

„Su ema tuleb,“ tähendan. Ja kaon.

Seisan mäeveerul, hobuse seljas. Võpsikust tuleb murelik hall naine, kes tüdruku juurde tormab ja talle laksu annab. Miski värahtab mu silmades.

„Tüdruk oskas sõita,“ märgib mu kõrval suurel punasel rebasel istuv kuju.

„Jah,“ vastan oma vennale.

„Huvitav, kust ta seda õppis?“ mõtiskleb teiselt poolt mu kahvatu vend, istudes suure kõhetu ja läbipaistvate tiibadega kiili seljas.

„See ei ole oluline. Vend rikkus seadust,“ tähendab valge jänese seljas istuv õde.

„Kes mind vastutusele võtab. Sina?“ uurin järele.

Õde näpib solvunult oma valget patsi.

„Ma niisama.“

„Ma ka.“

Naeratame.

Teine ruum, teine aeg. Seisime jälle neljakesi. Avan oma musta koti ja panen hauale kimbu ülaseid. Siis olen tagasi oma hobuse seljas.

„Surnud,“ ütleb rebaseratsur.

„Jah,“ vastan.

„Ta oli eriline,“ ütleb kiil, kes kõneleb harva. Ta hää on kuiv.

„Ta oli ainult inimene,“ ütleb vend kiili seljast.

„Ta sõitis minuga,“ meenutab must hobune.

„Jah,“ vastan.

„Nii kena tüdruk,“ ohkab mu õde. Ta jänes näksib lehekest.

„Jah,“ vastan. Ma ei armasta pikka juttu.

Märkan eemal tüdrukut seismas ja oma hauda silmitsemas. Sobu kikitab kõrvu ning juhin ta tüdruku juurde.

„Sa tulid mu matustele,“ on tüdruk rõõmus. „Kas see pole mitte uhke? Mul on nüüd uus kleit.“

Vaatan ta matusekleiti. See on valge ja satsidega.

„Mulle meeldis kollane rohkem,“ ütlen lõpuks.

„Aga see on uuem ja ilusam.“

Mulle meeldis kollane rohkem, aga ma ei ütle enam midagi. Tüdruk vaatab mind.

„Ma olen nüüd surnud,“ ütleb ta uhkelt.

„Ma tean,“ vastan.

„Aga ma ei ole kõikjal, ma olen ikka siin,“ ütleb tüdruk süüdistavalt.

„Oled küll.“

„Miks ma siin olen?“

„Sest sa armastad elu ja ei karda Surma.“

„Mis tast karta,“ arwab tüdruk. „Sina oled Surm?“

Noogutan.

„Kuhu sa mu viid?“

„Ma ei saa sind kuskile viia.“

„Miks?“

„Sa oled nüüd üks meist.“

„Kas ma saan veel hobusega sõita?“ rõõmustab tüdruk ja patsutab mu hobust ninale.

„Ei.“

„Miks mitte?“

„Sul on nüüd oma ratsu.“

Tüdruk on nõutu.

„Mul ei ole ratsut,“ ütleb ta lõpuks, olles asjade üle järele mõelnud.

„Sul on see, kes sind armastab,“ ütlen.

„Vanaema kanale meeldin ma küll.“

Jään mõttesse.

„See ei ole kana. See on keegi, kes sind öösiti soojendab ja hommikul äratab ja kes teab su saladusi.“

Tüdruk mõtleb ja kaob siis. Ma ei imesta. Me kaomegi nii.

Ühel hetkel seisavad mäenõlval viis ratsanikku, keda valgustab täiskuu helk. Vend kiilliga sõidab minema, kaovad ka õde jänesel ja vend rebasel. Seisame kahekesi. Must hobune norsatab ja kaabib jalaga maad. Kõrvalt heidab talle pahura pilgu suur hall triibuline kass, kelle vasak kõrv on väiksem kui parem. Kassi seljas istub kulunud kollast kleiti kandev tütarlaps. Tunnen end hästi.

Meid ei pidanud kunagi neli olema. Meid pidi olema viis. See viies aga ei jõudnud nii kiiresti kohale. Ma ei süüdistata teda. Ajal ei ole väärtust.

Maailmas on nüüd Armastus.

Ketlin võttis mul käest tumesinise liivaämbri, mis oli täis võilillelehesalatit. Ta vaatas, pilk täis uudistamist ja ülemeelikust. Ketlin on üheteistkümneaastane blondide juuste ja sügavsiniste silmadega eriline tüdruk. Seisime kahe tasandi kokkupuutepunktil ning reaalsus nihkus kolm kraadi seal-siin minevikolevikus. Mina, Sten, ühildasin oma isikliku nihke Ketlini ja maailma vahelisele nivoole.

“Sa nihkusid?” küsis Ketlin.

“Reaalsus alustas.”

Ketlin haaras mu käest kõvemini kinni ning lülitas ennast teisele režiimile ümber ning alustas ebakulgu minu kõrval. Koos asusime teele seal-seal oleviku Palausse, et jõuda veel viimaste kultuuri riismete varingustamisele. Kogu maailm meie kulgemise ümber muutus ebalevalt järjest lineaarsemaks ja need pikad valgusjutid põletasid meie fantaasiates psühhedeelilisuse sensoreid kiirusel kaheksa tuhat valgusaastat tunnis. Möödusime kanarbikust ja ühest poest ja siis veel hulgast tiigritest ja lendoravast. Ketlin pigistas mu kätt, kui pilvetsepeeliinid öös roosalt õhetasid.

“Mis sa arvad, kas nad ootavad meid juba seal?” küsis Ketlin juba teist korda selle loo jooksul.

“Nad ootavad meid, sest nad teavad, et ilma meieta ei ole neil kultuuri, mida...”

Kulgemine dualiseerus topeltuuesti ning valgus muutus madalasageduseliseks heliks, mis manifesteerus taustas, justkui tsikaadid manga-Jaapanis. Ketlin pigistas oma silmad kinni ja siis kärgatas. Olime Palaus.

Palaus

“Tere tulemast Palau kultuuri varingustamise festivalile!” karjus meile ekspert.

“Tere!”

“Tsaux,” ütles Ketlin vaikselt kihistades.

“Oi, ma näen, et võtsite lapse kaasa.”

“See pole mu laps, see on mu naine,” vastasin eksperdile, olles tüdinunud selle üleseletamisest.

“Teie naine? Üheteistkümneaastane?”

“Ta on oma teises lapsepõlves ja juba sadu elusid vana ning nüüd juba ülieksisteerimises,” vastasin veel tüdinenumalt.

Ekspert sügas nina ning jäi mõttesse. Kasutasime juhust ning põgenesime Ketliniga värvika rahva sekka, keda polnud näha. Ketlin hoidis ikka veel minu sinist liivaämbrit oma pisikeses käes. Veidi allpool tema varrukavoltidest. Võililled olid ämbris

kasvama läinud ning ulatusid üle ämbriääre. Nende õied olid valgusmuusikast joobnult heleinfrapunased. Ketlin vaatas lilli ning naeratas oma ilusat lapsenaeratust.

“Sten, miks sa laps ei ole?” küsis ta siis minu käest.

“Mul on veel asju vaja teha, mida ainult mittelapsed teha saavad,” vastasin.

“Kas varsti oled sina kah laps ja lapsepõlves?”

“Jah. Loodan küll,” naeratasin Ketlinile vastu.

Päev hakkas tihenema ning saabus öö. Öö oli väga palaulik. Poolalasti abod kogunesid Mäkdoo ümber ning hakkasid seda suurte vasaratega lammutama, sest see oligi kultuur, millest nad vabaneda tahtsid. Mitte vasarad ega niudevööd, vaid Mäkdoo. Ronald Mäkdoo valas tollel öösel kibedaid pisaraid Palaus. Hoidsin seal-seal minevikus Ketlinil käest kinni, sest aeg oli juba oma nihet kiirendanud kuue kraadi võrra ning meie olime kahekesi Palausse oma nihkega maha jäänud. Aborigeenid laulsid abo mantrasid ning olid vasarad mürginooltega asendanud. Ketlini ämbris olevad võililled kasvasid veel kiiremini ning keerdusid käevõrudena Ketlini kätte ümber ja levitasid oma uinutavalt magusat lõhna üle kogu Palau. Ketlin kõkutas nagu ainult Ketlinid seda teha oskavad.

“Sten nad lõhuvad selle ära.”

“Jah, Ketlin, seda nad teevad tõesti.”

Minevikust lähtuv unustuse häving hakkas meile seal-seal kaugminevikus kallale tulema. Pidime ennast kiirendama seal-siin olevikuni kahese nihkega aja suhtes, et oma ülieksisteerimist säilitada. Vahepeal oli Ketlin juba kaheteistkümnenda aastaseks tirtsuks sirgunud ning abod tegelesid siiski veel kultuuri lammutustöödega ja Ronald ehitas seda edasi-tagasi.

“Kuhu me jõuda tahame, Sten, et me kogu aeg kiirendame, et mitte siin-siin mineviku kätte jääda?”

“Kuskile mujale ma arvan.”

“Kuhu siis?”

“Teiste juurde tagasi.”

“Teisi pole ju enam.”

“Miks sa seda arvad?”

“Sa ju nägid isegi, kuidas kõik otsa sai,” ütles Ketlin ja vaatas mind oma siirate lapsesilmadega.

“Sina ju pääsesid ja mina ju pääsesin ja maailm hakkas uuesti peale.”

Siin-seal minevikus olime vähe kokku puutunud enne seda, kui Ketlin ümber sündis oma uude lapsepõlve. Aeg ajalt olin teda ühes keldriklubis näinud kokteili joomas ning midagi enda jalarandmele tätoveerimas, aga me polnud kunagi rääkinud.

"Ma lülitan selle sisse," ütles Ketlin ja vajutas glitch-kooderi sinise nupu punaseks.

Palaus

"Tere tulemast Palau kultuuri varingustamise festivalile!" karjus meile ekspert.

"Tere," kogelesin vastuseks. Glitch-kooder oli meid tagasi minevikku visanud.

"Tsaux," ütles Ketlin kihistades.

"Oi, võtsite lapse kaasa."

"See pole mu laps, vaid mu naine," vastasin eksperdile, olles tüdinenud selle üle seletamisest, kes teab mitmendat korda.

"Teie naine? Üheteistkümneaastane?"

"Tere tulemast Palau kultuuri varingustamise festivalile!" karjus meile ekspert igaks juhuks uuesti. Ekspert sügas veel hetkeks nina ning põgenes rahva sekka, keda polnud näha. Ketlin hoidis ikka veel minu sinist liivaäämbrit oma pisikeses käes. Ekspert mäletas meie eelmist kohtumist, kui liiga realistlikku deja vu'd. Tema mälus said kokku mälestused, mis piisaval määral ei kattunud.

"Sten, see glitch-kooder on ikka üsna põnev asi."

"Pigem on see lihtsalt segadusestaja," vastasin talle, samal ajal püüdsin meenutada, miks olime me üldse siia tulnud.

Tema varrukavoltidest veidi allpool olid võililled ämbris kasvama läinud ning ulatusid üle ämbriääre. Nende õied olid valgusmuusikast joobnult heleinfrapunased. Ketlin vaatas lilli ning naeratas. Võililled, nagu üks kord kellegil teisel kuskil mujal. Lilled teavad alati vastust. Võililled noogutasid ning sosistasid.

"Üks-üks-üks-üks."

Me olime tagasi uues alguses (Palaus) ja seekord ilma eksperdita. Ketlin haaras mu käest kõvemini kinni ning lülitas ennast teisele režiimile ümber ning alustas ebakulgu

minu kõrval. Koos asusime tee seal-seal oleviku Palausse, et jõuda veel ajaks, mil kõik selgineb. Olime vangis liigvääkses dimensioonis. Ketlin hakkas nukraks ja väsinuks muutuma ja tema kihistamine ei olnud enam nii särav. Ronald oli kokku saanud eksperdiga, et alustada läbirääkimisi uue Mäkdoo ehitamise koha pealt. Ronald lubas paremaid hindu ja kujundust nagu kuulsatel postipaki kollaažidel. Mina mõtlesin midagi muud. Mida oli Ketlin varem enda peale tätoveerinud?

“Mida sa enda jalale tätoveerisid?”

“Sten! Ma ei mäleta. See oli ju nii ammu. Vist mingi kood, mis oli umbes 103110 103101.”

“Miks sa midagi sellist tätoveerisid? Mis kood see oli?”

“See oli millegipärast tähtis, aga ma ei teagi enam, miks. Kui me mu vana päeviku leiaks, siis seal oleks kindlasti kirjas, miks.”

Ronald ja ekspert olid kokku sulanud ja festival sai läbi.

Glitch-kooder muutis kogu loo juppideks ja pani need siis korduma ja valesti järjestuma.

Lugu hakkas tihenema ning öö tuli nagu pimedus kõige selle peale. Sinine nupp oli sama, kui ämber ja tema toon. Sten muutus hallusoorseks minuks. See oli millegipärast tähtis.

“Mis sa arvad, kas nad ootavad meid juba seal?” küsis Ketlin

Miks oleme me siin kahekesi Ketliniga? Tema oma teises lapsepõlves ja mina mitte. Mitte.

Võililled sosistasid ämbrist mulle kõrva: “Sten, sind ei ole.”

Ma ei ole Sten? Ma ei ole olemas? Sa ei ole olemas. Mina, Sten, ühildasin oma isikliku nihke Ketlini ja maailma nivoole. Maailm kiirendas ennast kuue tuhandese nihke võrra tulevikust lõpmatusse.

Nooh... tavai tavai. Teeme siis selle asja ära. Aga teeme palun võimalikult kähku, eks. Kähku sellepärast, et kõiki asjaolusid arvestades ei ole enam eriti palju aega jäänud. Ja pealegi ei ole ma kunagi lugude jutustamises märkimisväärselt osav olnud. Mul on suurepärane maailmatunnetus ja analüüsioskus ja... ja... ja... mõnikord ma suudan enda ümber tolgendavate inimeste mõtteid tajuda, aga lugude jutustamises olen ma sitt, mis sitt. Ah... Ühesõnaga, ma ei kavatse midagi jutustada. Ma näitan teile pilte. Nii on lihtsam. Lihtsam teie jaoks ja otse loomulikult lihtsam minu jaoks.

&

Pilt number üks. Selle genereerimiseks ei ole vaja õnneks ronida eriti kaugele. Katsuge ennast lihtsalt siiasamasse minu tuppa lohistada ja vaadake. Ma tean täiesti kindlalt, et esimese asjana hakkab teile silma käsi. Parema. Ebainimlikult veidra nahavärviga ja ilma sõrmuseta käsi. Sõrmuse ma võtsin ära, sest see ajas mind lihtsalt närvi. Ja vaiba ma keerasin ka rulli. Ma ei tahtnud seda ära määrada. Igaüks võib ju ette kujutada ühe kesk-pärase närvisüsteemi ning kujutlusvõimega lapsevanema nägu, kui ta koju jõudes leiab oma tütre toa helevalge vaiba punase ja kleepuvana eest.

Sellele pildile mahun ma ka ise napilt ära. Tõsi küll, minust on näha vaid üsna pisikest osa, sest ma vihkan piltide peale jäämist. Endast tehtud piltide nägemine paneb mind alati mõtlema toidust. Ja oksendamisest. Aga see on kindlasti midagi sellist, millest ma hetkel mitte halligi teada ei taha. Ma istun pildi vasakus alumises nurgas. Kui situatsiooni kolmemõõtmeliselt väljendada, passin ma kortsus linadega voodinurgal, lasen pisut värisevast kehast kibemagusa mõnuga veidraid laineid läbi voolata, ning vaatan, kuidas punane vedel mass pikkamisi mu toasussides varvaste suunas voolab. Aga ärge pabistage. Mul on olukord täielikult kontrolli all.

&

Pilt number kaks sõidutab meid kesklinna. Liftiga üles neljateistkümnendale korrusele, siis vasakule ja mööda mustade koledate kummitallatriipude rägastiku alla mattunud linoleumpõrandat koridori tagumisse otsa. Ja siis seal... klõps... hele kontori-ruum, mis seest paistab palju suurem, kui ma ukse taga närviliselt passides arvatagi oskasin. Pildi esiplaanile on ennast sättinud noor, kuid minuga võrreldes siiski vana, viisakate mustade viigipükstega edev sekretärineiu.

„Tšau, sa oled praktikant vä? Sulle kindlasti hakkab siin meeldima. Tule, ma teen sind teistega tuttavaks,“ sädistab ta mulle vandeseltslaslikult silma pilgutades. Just nagu ma oleksin ta noorem õde, keda tuleb kättpidi kaasa vedada, et tiba vanemate tattninadega liivakastis kodu saaks mängida. See koht on minu jaoks uus ja võõras. Mulle ei meeldi siin. Ma ei ole kunagi eriti kontorites käinud. Mulle ei meeldi teha asju, mida ma ei tee. Ma ei tee neid sellepärast, et nad ei meeldi mulle ja ma ei teegi. Ah... kurat. Saate aru küll. Ühesõnaga, kuigi olukord on nõme, loivan ma oma Suure Õe sabas sellele kuradi võõrale mänguväljakule. Ja mind paneb silmnähtavalt muretsema asjaolu, et ma isegi ei tunne mitte ühtegi nende tobeda mängu reeglit.

Inimeste näod, mis minu silme eest mööda kihutavad, on täiesti mittemidagiütlevad üksnes sellepärast, et neid on minu jaoks korraga liiga palju. See on nagu ajalootunnis. Sa suudad heal juhul meelde jätta, millal toimus Ümera lahing ja Mahtra sõda ja Teine Maailmasõda. Aga kui pensionieelikust ultrarange pedagoog sulle tervet ajalooõpikut pähe taguda üritab, põrutab kogu kupatus varem või hiljem omadega rappa. Kõik, mis ma öelda tahan, on see, et ärge rabistage ja ärge ahnitsege oma piltidele korraga liiga palju detaile. Hiljem ei suuda te muidu ise enam selles paganama rägastikus orienteeruda.

Mina võtan käärid ja lõikan oma pildi servad segaduse vältimiseks küljest ära. Keskaiga jätan alles. Nagu ma enne ütlesin, poseerib sellel pildil firma sekretär. Ja Tema. Ta istub kontori fuajee nurka sisse seatud köögis laua taga ning loeb ajalehte. Kui ma Teda märkan, sulab minus umbusk üles nagu mingi lootusetult vilets vahaküünal ning viib mööda nägu alla valgudes selle põlastava irve mu näolt. Ma tunnen, kuidas minu sisemuses momentaalselt käivitub haledaks armunud kutsikaks muteerumise protsess.

§

Kolmas pilt on mustvalge, sest kõik värvid imes endasse ühika komandant. Olete te kunagi viibinud mõne kutseõppeasutuse ühikas? Ma loodan südamest, et mitte. See on vangla. Või veel hullem – mingi psühhoneuroloogiakliinik. Totaalne. Vähemalt see, kuhu mind peale põhikooli lõpetamist asumisele saadeti. Lihtsalt mingi mutt arvab, et võib tohutu suuremeelsuspurske tungil minu emaks hakata. Kuigi mitte kuradi keegi ei ole seda temalt palunudki. Hea küll, tegelikult võib selle komandandi veel kuidagi välja kannatada. Aga kohe kindlasti ei olnud kõik need teised elanikud seal minu armastatud õed ja vennad.

Nad oli totaalselt mitteamastatud sitapead ja ma sain tõenäoliselt mingi raskekujulise mädase lõõbe iga kord, kui keegi neist mulle koridoris vastu loivas. Esimestel aastatel oli kogu see kupatus eriti hull. Hiljem muutusin ma lihtsalt immuunseks.

Sellel pildil on üks kujuteldamatult pisike ühikatuba. Tõenäoliselt on isegi surmamõistetute üksikvõrgid kuskil Texase osariigi vanglas suuremad kui minu ja minu kahe naabertibi paariruumi meeter. Ausõna.

Sellel pildil pole mitte ühtegi elavat hinge. Kui muidugi välja arvata kõik need mustmiljon ainurakset, kes umbes pool sajandit tagasi nurgas seisvale üheraualisele elektripliidile jäetud neljaviljapudrupotti oma kultuuri rajasid. Mina olen küll toas, kuid hoidun mõistagi häbelikult kaadri taha.

Minu toanaabrid laaberdavad hetkel kusagil linnas. Aga kui nüüd äärmuslikult aus olla, siis ei taha ma sellest lähemalt midagi teada. Mina ei ole koos nendega, sest mind ei ole kutsutud. Sest mul on madal enesehinnang ja äärmiselt palju komplekse. Sest ma olen üsna ülbe ja isekas. Sest ma olen õel. Sest mul on kõigest üle keskmise pohhui. Sest ma olen veider friik, kes vaikselt koos teistega kinos istudes võib kõige romantilisemate stseenide ajal püsti karata ja kõigest kõrist röökima pista. Ja kuna ma nüüd juba selle aususega siin ärplema kukkusin, võin ka muuseas öelda, et mulle just nii meeldibki. Niikaua kuni kõik need idikad minust eemale hoiavad, saan ma väga hästi hakkama. Üksiolemine tuleb mul üsna hästi välja. Või vähemalt arvasin ma nii mingi hetkeni.

&

Neljanda pildi juures tuleb eriti tähelepanelik olla. Esiplaanil tema ehk Janis (nimi muudetud), kakskümmend kaheksa aastat vana. Must ülikond, virsikuvärvi triiksärk, punane lips, hallid silmad ning hiiglaslikke värinaid tekitav naeratus. Tagaplaanil mina (mitte midagi muudetud), masendavalt alaealine. Mahakulunud küünelakk, natuke liiga lühike seelik, punase juukseummuga kokku seotud hobusesaba, uskumatult tavalised jalad, uskumatult tavalised rinnad, uskumatult tavalised näojooned, katastroofiline keha ja hambaklambrid.

Ma järgnesin Janisele salaja tööpäeva lõpus. Ma istun mingis kuradi õllekas temast kolm lauda kaugemal ning imestan, kuidas mind siia üldse sisse lasti. Aga üldiselt olen ma rahul. Kaks kuud praktikat tähendab kahte kuud eemalolekut sellest röövest ühikast. Ja olukorda adekvaatselt hinnates tähendab see veel ka vähemalt kahte aastat rahutuid kõhtu õõnsaks tegevaid unenägusid Janisest. Ma sain sellest aru kohe esimesel päeval, kui ma teda seal kontoris köögilaua taga ajalehte lugemas nägin.

Kulub terve kuradi igavik, enne kui üks nārune baaridaam taipab ennast minu lauani lohistada. Ma kratsin mõtlikult menüüd vahtides kõrvatagust, üritan ette manada võimalikult täiskasvanulikkude ilmet ning tellin haigutades ühe pirnisiidri. Enne veel, kui ettekandja oma suu avada jõuab, saan ma aru, et ei oleks pidanud seda mõlakat üldse oma pildi peale lubamagi. Aga juba on hilja.

„Palun teie dokumenti,“ karjub ta nii, et kogu maailm kuuleb ning valab mind kenasti terve universumi pasaga üle. Palju õnne, saage tuttavaks. See ongi minu elu. See on kogu aeg nii olnud. Nii, et kui keegi midagi sitasti ütleb, siis kuuleb seda terve maailm. Sellest, et mingi suvaline lontrus tänavalt seda kuuleb, on mul pohhui. Pohhui. Sellest, et

mõni õpetaja seda kuuleb või president või jõuluvana või mu vanaema, on mul pohhui. Pohhui. Aga see, et Janis seda kuuleb, paneb mu hambad krigisema. Ettekandja sõnad jõuavad minuni koos kujutluspiltidega mootorsaest ja valulikest grimassidest. Mu värinad leiavad mind jälle üles ning ma võin lausa tunda oma suus selle süd ametu vördja sooja vere maitset.

Kurat. Ma ei tea. Mingi sisetunne ütleb mulle, et te ei saa absoluutselt aru, millest ma räägin või mida ma teile praegu näidata üritan. Ja küsige, kas ma imestan. Jee-jee. Sitta ma imestan. See on nii paganama tüüpiline, et anna otsad. Te raisad ei saa mitte kunagi aru, mida ma räägin. Ja mina ei saa aru, kuidas te aru ei saa. Ma pole teil käskinud vaadata minu pilte. Ise te tahtsite. Elage nüüd sellega. Janis ei saanud ka aru, kui ma ütlesin talle, et tal on mind vaja. See oli sellelsamal õhtul, mil me esimest korda kahekesi seal baaris kükitasime.

Täpsemalt juhtus see nii, et peale selle idioodist baaridaami ülbitsevaid sõnavõtte kolis Janis ümber minu lauda. „Oi, tere, sina siin,“ ütles ta ja tellis meile mõlemale kuuma kakaod. Ja pärast, kui me koos bussipeatuse poole jalutasime, ütlesin ma talle, et tal on mind hädasti vaja. Aga tema isegi ei üritanud oma muiet peita. Ta vaatas mind irvitades ja sõnas, et ma olen väga tore tüdruk, aga tõenäoliselt oleks kõige parem kui ma nüüd kenasti koju lähaksin. Tore!!! Toooree?? Selle sõna kuulmine paneb mind niutsuma. Ja ma lähengi koju ja sobran meeleheitlikult isa tualettarvete kapis, ihaldades leida midagi teravat, et lasta osal sellest haiglasest toredusest mööda vannitoa põrandat laiali voolata.

&

Pilt number viis on ülesvõte minu vanaema räämas talumajast kaugel lõunas. Võrumaal, kui täpsem olla. Seal on kõik vilets. Räbal vana diivan, mõttetult pisikese ekraaniga sahisev telekas, äärmuslikult väike kogus leviposte minu telefoni display'l ning tõeliselt karjumapaneva iseloomuga raugad.

„Sul joba määnsетки peigmiist kah um?“ küsib vanaema mulle murelikult otsa vaadates.

Ma teesklen keskendumist millelegi ebamäärasele televiisoriekraanil.

„Ku vana sa ollitki? Sa olet nüüd joba mehheleminekuian. Ku sa kuulin oppi es viitsiq sis om vähembäلت latsi vajja. Ku ma su vannune olli, sys mul oll joba edimäne lats süame all. Sääл liinan um poisse nigu kuklaisi. Sullõ mõnt joba kosja olõ'i tulnu?“

Ma tunnen, kuidas ma iseendast kaugele eemale hõljun. Kõigi oma värinatega. Eemale sellest väljakannatamatust vanaduse ja surma lõhnast, samal ajal kui minu keha istub ikka veel sealsamas vanaema diivanil ja katsub eemale põigelda kondiste luitunud kätte puudutustest.

„Sa ärr panku juussit niimuudu kokko. Sul ommava ilosa juusõ. Meil um väumiist majja vajja. Tulõ'i kiäki niimuudu kosja ku ummi juussit iist ei kae.“

Hõljumisega on alati see jama, et varem või hiljem sa pead tagasi maa peale tulema. Ja mida kauem sa ära oled, seda haiglasem tundub hiljem reaalsus.

„Vanaema, palun. Ma tahan seda saadet vaadata,“ katsun ma öelda. Aga te teate isegi, kuidas see nende vanade inimestega on.

„Ja ummi rõivit piät ka õks veidukõne kaema. Sjöo undruk um maro lühükõnõ nii nuure tütriku jaost. Sa ei tahaq jo ummõlda mäantsegi rikut tütarlatsõ muudu vällä nätaq.”

Tõenäoliselt rõögatan ma sellel hetkel. Ma ei ole kindel. Ma tean vaid, et tõukan vanaema liiga jõhkra hooga endast eemale ning torman toast välja.

&

Vanaema lõhna ja häält on tajuda veel isegi kuuenda pildi peal, kuigi ma olen tast sadu kilomeetreid eemal. Sellel pildil olen mina. Poolprofiilis, küünarnukk laual ja lõug tüdinenult peopessa surutud. Ma istun kontoris ning teesklen keskendumist mingi-sugustele ebamäärastele numbritele minu ees paberil. Aga see ei õnnestu mul eriti, sest Janis on sealsamas mõnesentimeetrise õhukese küprokseina taga ning saadab minu suunas vaevumärgatavaid laineid. Ma ei suuda tööpäeva lõppu ära oodata. Igas päevas on üks peaaegu õnnelik pooltunnike. Kümme minutit kulub selleks, et Janis jõuaks kaubamajani. Siis viis minutit, kuni ta teeb ühe suitsu ning istub bussi peale. Siin täpselt seitse ja pool minutit sõitu. Siis veel üks suits ja umbes seitse ja pool minutit kõndimist suure beeži paneelmajani. Jalaka tänav 18. Tõenäoliselt kolmandale korrusele. Kuigi selles pole ma päris kindel, sest mitte üheski toas ei sütti tavaliselt kohe peale tema sisenemist tuli. Aga praegu on kell alles veerand kolm ja ma pean leppima juhuslike kokkupõrgetega kontori koridoris ning neelan peotäite viisi mingeid rövedamaitselisi tablette. Ma vihkan tablette, aga ema ütles, et need aitavad minu lainete vastu. Mina ise ei arva midagi.

Tegelikult olen ma märganud, et Janise juuresolekul neid värinaid peaaegu ei olegi. Sest tema läheduses on mul hea. Ta naeratab mulle alati. Alati. Ja ärge kurat proovigegi mõelda, et ma kujutan seda ette. Mul on Janist vaja. Ma tean seda. Ja temal on mind vaja. Ma saan aru, kui ta seda praegu ise veel ei mõista. Kõik on lihtsalt alles nii uus. Aga varsti... Üsna varsti on minu vanaema targutamised targutatud. Üsna varsti olen ma sama normaalne nagu kõik teised.

&

Seitsmes pilt on natuke udune, sest see on tehtud liikumise pealt. Ma kiirustan kaubamaja nurga taha ning heidan iga paari sekundi tagant varjatud pilgu bussijaama suunas, üritades mitte maha magada tuttava numbriga reklaamidesse uppuvat metallihunnikut.

Rahvast on õnneks palju, nii et ma saan ennast ilma suurema vaevata tagumisest uksest umbsesse inimeste higi ja tüdimuse järele haisevasse bussi suruda. Janis ei näe mind. Tema siseneb alati esimesest uksest, ostab pileti ning jääb tõsise näoga vahekäiku seisma. Aga isegi tema tõsiduses on midagi külgetõmbavat. Midagi rahustavat ja sooja. Midagi, mis paneb mind sõrmeküüsi peopessa suruma niikaua, kuni nähtavale ilmuvad sinised jäljed. Ja need tema silmad. Need ekslevad sihitult mööda kihutaval linnal ja inimestel... ja minul. Ma näen teda enda suunas trügimas.

„Kuule, see hakkab nüüd küll juba veidraks muutuma,” ütleb ta.

Ma teen imestusest suured silmad. Ma ei saa aru, millest ta räägib.

„Miks sa mul kogu aeg sabas käid?”

Ma pean talle rääkima, kui ta juba küsis. Ma pean aus olema. Ta peab mõistma, et

meil on teineteist vaja. Aga tundub, et Janis ei taha aru saada. Ta palub mul bussist maha minna. Aga mina ei lähe. Ma ei saa. Ma ütlen, et lähen alles siis, kui ta minuga kaasa tuleb. Maailma lõppu. Nagu muinasjutus. Aga ta ei mõista mind.

Siis saab seitse ja pool minutit otsa ja buss avab oma ukse. Me tungime jahedale talvisele tänavale. Janis katkub hammastega kindad käest ning otsib taskust välja suitsupaki. Nagu ikka. Aga seekord ta ei mõtlegi kodu poole kõndida. Ma olen üllatunud. Kas tõepoolest oli minu jutust kasu? Kas tõepoolest tahab ta jääda sinna koos minuga?

Minutid mööduvad. Me seisame ikka veel liikumatult bussipeatuses. Mina ootusärevalt. Janis närviliselt. Siis korraka löövad tema silmad särama. Eemalt ruttab kiirel sammul meile lähemale noor naine. Või õigemini vana, kui minuga võrrelda. Ta ujub osavalt Janisele külje alla, lausa poeb tema põue. Ma tunnen mingit pakitsust oma sõrmede otsas. Meeleheitlikult üritan ma oma taskutest tabletikarpi leida.

„Mine nüüd kenasti koju,“ ütleb Janis mulle pikalt silma vaadates. Ta ulatab mulle kae. See on jääkülm. Ma üritan teda kinni hoida. Ma ei mõista, kuidas ta ei mõista. Aga tal on rohkem jõudu kui minul. Kui Janis võõra naisega mööda tänavat alla minema hakkab, jääb minule alles ainult see külmus.

&

Ma ei saa aru, kas esimene pilt on kaheksas või kaheksas pilt on esimene. Ma kükitan oma toas kortsus linadega voodiotsal ja vaatan, kuidas punane vedelik voolab igal pool ümber minu. Ja siis see käsi. Parema. Sõrmuse võtsin ma ära, sest see ajas mind lihtsalt närvi. See sõrmus oli selles sõrmes, mille nime ma ei tea. Vaadake, on olemas nimetissõrm. On olemas keskmine sõrm ja on olemas väike sõrm ja põial. Aga ma ei tea, mida selle ühe sõrme kohta öelda. Igatahes see sõrmus oli seal sõrmes. Aga ma võtsin selle ära, sest see ajas mind närvi. See käsi on külm ja ebaloomulikult hall. Ja kõik ülejäänu on ka hall. Ülikond ja lips ja huuled. Tõenäoliselt on isegi silmad hallid, aga ma ei näe silmi sealt, kus ma parasjagu kükitan.

Ma neelan peotäie tablette. Siis veel ühe. Ja veel. Ma ei saa enam neid laineid kontrolli alla. Nad vallutavad minu pea ja minu toa ja terve maailma. Ja ma tean, et kõiki asjaolusid arvestades ei ole enam väga palju aega jäänud.

Läbi lainete kuulen ma välisukse tuttavat kriuksatust... ja siis samme... ja siis karjumist. Ja siis helistab mu ema kuskile. Aga ärge pabistage. Mul on kõik kontrolli all.

Allakäiguspiraal / Marju Himma

Diana Leesalu

„2 grammi hämaruseni“ / Verb 2005

„See ongi minu arust kõige hullem, kui inimestel on sinust täiesti pohhui. Kui nad sind ei tea ja neil on sust pohhui, siis polegi asi nii masendav, onju? Aga kui sa oled mingi faking kuulsus ja puha ja neil on sust ikka täiesti pohhui. Vot seda ma ei seedi. Ei. Ma ikka ei taha seda raamatut.“

Nõnda kahtles raamatu peategelane, kas üldse oma lugu rääkida. Jah, ilmselt kõige hullem on hoolimatus. Tunne, et kõigil on sust üsna pohhui. Just seda ükskõiksuse, hoolimatuse ja mahajäetuse sasi-pundart Diana Leesalu oma esikromaanis „2 grammi hämaruseni“ lahti harutabki. Läbi noortevanglasse sattunud tüdruku pihtimuse tuuakse lugejani üsna lihtne ning tegelikult väga levinud versioon allakäimisest. Nüüd te küsite, et miks peaks lugema üht järjekordset hukkaläinud pubeka lugu? Jah, Lelet on sama-sugune nagu paljud teised, kuid igaühel neist on oma erinev lugu rääkida. Leleti oma on selline...

Lelet Hallat oli päris tavaline väike-linna teismeline tüdruk oma teismelisele omase mul-on-jumala-pohhui-eluvaatega. Kuni oma 18. sünnipäevani ja keskkooli lõpupäevani, mil autoõnnetuses perekonna kaotamine noore neiu sekundipealt täiskasvanuks tegi. Alguse sai järk-järguline allakäigutee, millestki puhtast ja elutervest lahtiütlemine.

„Ma lihtsalt võtsin kätte ja läksin kõõki ning kallasin endale ühe tõsiselt kange viinakoksi. Pigistasin silmad kinni ja jõin kõik selle korraga ära.“ See oli Leleti

esimene. Esimene kokteil, peaaegu esimene alkohol üldse. Pärast seda tuli neid kokteile palju, palju, väga palju. Kokteilid jäid aga lahjaks, alkoholgi jäi. Tuli marihuaana. Ja lihtsalt konstantne pilves-purjus olemine. Pidu, pidu, pidu, viin, rumm, kanep, viin, õlu, siider... Raha ja sõbrad. Äge. Ja siis ühel hetkel tabas karm reaalsus – ühest korralikust tüdrukukesest oli saanud mingi pilves pohhuist. Raha hakkas otsa saama. Savi, kõigest oli nii savi. Selles pidutsemise virr-varris jõudiski Lelet lõpuks kurva lõpp-mänguni kahe grammiga keele all. Sealt edasi juba kaks aastat noortevanglat.

Ei, see pole mingi järjekordne moraliseeriv jutuke teemal „*drugs are bad, mkay...*“. Kahtlemata tuleb mingi õpetlik iva romaaniga kaasa (juba teema ise eeldab seda), kuid autor on osanud selle edasi anda sõrme vibutamata, ühe üsna lihtsa loona. Kui romaani „2 grammi hämaruseni“

millegagi üldse võrrelda, siis oleks ehk sobiv Salingeri „Kuristik rukkis“. Juba ainuüksi teksti stiilis on näha otsesid salingerilikke mõjusid. Kuigi teksti kallal võiks ehk natuke norida ka. Veidi häiriv on, et muidu „*nabhui, pane ennast põlema*“ - eneseväljendusega peategelane muutub kohati väga maailmatunnetuslikuks ja elutargaks. See ei tähenda muidugi, et mässav pubekas ei võiks omamoodi filosoof olla, vaid et nendesse joonistatud tahumatutesse raamidesse Lelet ei sobitu. Kui käsitleksime peategelast filosoofina ja mitte ropu suuga teismelisena, võiks öelda, et tal on hämmastavalt hea võime näha sügavale inimeste sisse ning panna tähele argielu pisisasju.

Romaani tegelased on omal moel tänapäeva noorte arhetüübid. On *cool* iluspoiss Alex, kooli korvpallimeeskonna kapten, alati ässade firmamärkidega riides. See tüüp, kellesse kõik kooli tüdrukud ära armuvad. Siis on üks probleemsest perekonnast väike kõhetu tüüp Raku, kes alati jamadesse satub. Raku on pimeduse ja tundmatuse piirimail kõikuv tegelane, kes võib ühtlasi olla nii ettearvamatu kui mõneti tüüpiline karakter. Gerri on semu-tüüpi *chill-relax* tegelane, kellele kunagi miski päriselt närvidele ei käi ning kes alati teab, kus möllu saab. Ja Lelet – müürililleke, kes elu metsikusse keerisesse tõmmatakse. Lelet on neist eelmainitud tegelastest ehk kõige eestlaslikum, kõige usutavamalt välja joonistunud: noorele inimesele omaselt kõhklev, ent samas ikkagi aldis täiskasvanulikule eluhullusele.

Igal juhul peab Dianale kiidusõnad ütleva – ta tunneb oma loodud karaktereid ja oskab need usutavalt edasi anda. Pannes oma tegelased rääkima noortepärasest slängis, toob ta teksti

mõtte lugejale väga lähedale. Kui tege laste suhtes üldse midagi ette heita, siis ehk liigset ameerikalikes tüüpides kinni olemist. Aga äkki ongi tänapäeva eesti noored burgeriühiskonna-*crapshit* mudelis kinni olevad tüübid?

Õnneks ei keskendu autor ainult tekstile, ka süžeegea on tublisti vaeva nähtud. Põnevust suudab ta korralikult üleval hoida. Jätsin selle raamatu pärast ära kaks loengut, ühe lõuna ja teatrietenduse. Muudkui lugesin ja lugesin. Vähe on neid raamatud, mis mind viimaste lehekülgedeni päris enda külge kinni naelutavad. Kui just lõppu ette ära ei loe, tuleb seegi üllatu-sena. Romaani raamjutustuse vorm mõjub rahustavana. Justkui meeldetuletusena, et halvem on juba möödas ning kõik, millest juttu, ei saa enam liiga teha.

Leleti ja tema loo taga seisev eesti noorkirjanik Diana Leesalu on kas väga geniaalne kirjutaja või lihtsalt väga palju teismeliste tänavaelu kogenud. Igal juhul on nii temalt kui tema romaanist palju õppida. Õppida mida? Seda, et teinekord on lihtsalt hea lugeda kui kellelgi teisel halvasti läheb. Endal tekib kuidagi parem tunne. Ja Diana oskab lugejat uskuma panna, et Leleti lugu oli tõesti päris masendav.

„*Kui te mu raamatu ükskord välja annate, siis öelge kõigile, et kui nad seda lugeda ei viitsi, siis lihtsalt ärgu lugegu. Nabhui...*“ Jah, tegelikult ka on nii, et seda raamatut ei pea lugema. See pole mingi kooli kohustuslik värk või midagi. Aga ilgelt paljust jääb ilma kui ei loe, tegelt ka. „2 grammi hämaruseni“ on hea kätte võtta, kui elus on midagi päris valesti läinud. Pärast lugemise lõpetamist saad aru, et tegelikult polegi midagi nii lootusetult halvasti. No vähemalt kellegi on halvem. Seega omamoodi kerge ja lohutav lugemine.

kui me jõudrime punkti, käsi värises ja tahtis panna koma

/Poeziaklubi

Eliina Korts

„Lööklaused murravad metsi” / Värsked Raamat 2006/1

Väike taskuformaadis luulekogu kubiseb ideedest, sõnamängudest, viidetest. See on filoloogi kirjutatud raamat - selise inimese raamat, kes tahab palju ütelda, aga ei ole veel päris kindel, kuidas. Struktureeritud, ritta ja riimi seatud ideede asemel laseb see raamat mõtetel kulgeda, kohati hüplikult, kohati üllatavalt, kohati häirivalt.

Raamatus „Lööklaused murravad metsi” võib pidada läbivaks nii tahtlikke kui tahtmatuid kontraste teksti ja ideede tasandil, mis loovadki lugejat ehk veidi kriipiva ja segadusse ajava efekti, ebakõla. Luulekogu üldiseks tooniks on valu, pisut masendav toon kontrasteerub sõnamängudega; kokku loovad need natuke iroonilise, isegi sarkastilise tooni. Luuletaja kohati valuline maailmatunnetus väljendub juba luulekogu alguses, kui ta toob sisse ebakõlalisi ja raskepäraseid toone (lk 5):

*Mingil hõõgniitude vahetamise hetkel
märkasin,
et ei ole eluaeg naeratada osanud.*

Luulekogus ei ole harv, et järgnevad luuleread muudavad kohati tühjaks eelnevate ridade mõtte, andes seega luuletustele kummaliselt nihkes olemuse. Selgelt välja üteldud teesidele järgnevad anti-teesid, lüürilistele eestikeelsetele ridadele popkultuurilist pärinevad mõtted, mõtestatud ridadele järgnevad tihti pigem üksnes visuaalsele efektile rõhuvad kõlakujundid

(lk 57):

*/- - -/
Mitte lõputult
igavad peod
tühjad peod
asju täis peod
õpetajale peod*

Enamasti kasutab autor vabavärsi, sekka on põimitud sõnamänge, mida võiks pidada üheks selle luulekogu märksõnaks, harvemini kasutab ta riimi (*ei meeldi riimid / hoopiski miimid* - lk 33).

Samuti kerkib luuleridade vahel esile sõnavalik, kus vastanduvad klassikalised lüürilised väljendid ja massimeediumi produtseeritud ütlemsed (popkultuuri teevivad teadmised). Näiteks kasutatab autor

aja-motiivi, mida võib leida ka tuhandetest teistest luuletustest ning mis on muutunud omamoodi stambiks. Seda kasutavad edukalt nii kogenud kui ka alles algajad poeedid. Vastureaktsioonina sellele tuuakse sisse noortele omast, samuti modernsele ühiskonnale iseloomulikke pahelisi motiive. Näiteks narkomaania. Pateetilise ning argise omavaheline segamine tekitab üsna selge moraalse vastuolu ning tekib küsimus, kas antud sotsiaalsus on vajalik, eesmärgiga või on rohkem sunnitud ja kunstlik (lk 32)?

/- - -/

*su käes on Aeg,
murrad seda pisikesteks minutiteks ja tõm-
bad seda ninna
jee... sa paistad, paistad
nagu luuletaja välja*

Vastandused ja äkilised teema- ja meeleolupöörded on samuti olulised tunnused, mis seda kogu lugedes meelde jäävad. Needki väljendavad terves luule- raamatus pidevalt esile tulevat segipaisatuse emotsiooni, mis üllatab kohati positiivselt, ent vahel jääb pisut arusaamatuks.

Üheks oluliseks tundmuste kujundajaks ongi sellistest vastandustest tulenev kerge disharmonia, vastanduste mäng ja värvingute muutused. Iseloomulik on ka kulunud mõttekildudele täiesti uue mõtte andmine ja seda vaid ühe lihtsa lausega (lk 44):

/- - -/

*ning mida kaugemale sa
lähed, seda paremini ma näen,
sest mul on + prillid*

Eliina Kortsu debüütliku on struktureeritud viide tsüklistse („halb hääl- e- tus“, „seal ei ole servi, sa ei löika kätte“,

„sina on asendamatu asesõna“, „mida sa loed, et sul nii ilusad silmad on“, „valutad kleeplintidesse mässitult“). Raamatu jaotus tundub olevat tinglik, antud lihtsalt lugemise lihtsustamiseks. Ka luuletuste piirid tunduvad tinglikud – jääb mulje, et see on pigem üks tekst, mida ei ole mõtet pingutatud piiridega ribadeks kiskuda – ning kohati on raske leida pidepunkti. Luuletused justkui libisevad käest, jättes alles vaid emotsiooni.

Üldist emotsiooni ja lähenemis- viisi maailmale võikski pidada noore luule- taja tugevuseks. Ta julgeb olla väga isiklik, juhatades lugejat oma maailmas küllalt intiimsete teetähiste abil, seejuures kohati huvitavaid, kauneid, vastuolulisi mõttepilte luues.

Tekstid jaotuvad ühelt poolt mõt- teid sügavamani lahkavaiks ning teisalt luuletusteks, mis pakuvad emotsiooni oma kujundite, keelekasutusega, samas süga- vamat mõtet kandmata. Võib öelda, et sel- lest kogust leiab tihedamini just nimelt vi- imast. Nagu eelpoolgi mainitud, võib aimata luuletaja eesmärgi tekitada pigem kujutlus- pilte ja tundmusi enese emotsioonide ning ümbritseva kujutamise abil. Enamjaolt jääb see tundmus nukrameelseks ning helgemad kohad pigem sarkastilisteks ja iroonilisteks kui millekski positiivusest pakatavaks.

Alapealkirjaga „*seal ei ole servi, sa ei löika kätte*“ meenus paratamatult ka Värske Rõhu raamatusarja pakutav turva- line võimalus noorte kirjanike kirjandus- maailma sisenemiseks, ilma end teravate servade vastu vigastamata.

Üheks kõige inspireerivamaks tundeks on kahtlemata armastus ning seda emotsiooni kajastatakse tihti just luule- keeles. Erandeid ei tehta ka seekord.

Käesolev õhuke luulekogu on tihedalt täidetud armastusega kellegi, millegi vastu, mida poetess annab edasi edukalt ning sirgjooneliselt. Paratamatult ning põhjamaalasele omaselt ei ole ka kõige naiivsem kiindumus just midagi hinge rõõmustavat, vaid tihti maalitakse armastusest pilt, mis sisaldab endas ennemini musti (porikarva) toone ning põhjustab kibestumust. Ühesõnaga: armastuse argine äng (lk 19).

*Su sõbrad leinavad
 sest mees mattis sind endasse
 tõesti sul on tabletid,
 mis aitavad kinnismõtete vastu,
 aga armastuse vastu nad ei aita*

Oluliseks märksõnaks on kindlasti viited, samuti ka metatekstuaalsus. Eliina Kortsu luulekogu lugedes saab ehk väikese visanduse maailmast, kus ta end koduselt tunneb. Eliina ei jäta puudutamata nimesid, ta suhestab end nende abil kontekstiga (lk 47):

*Sul on närvivapustus minu lausete vahelistest ilusatest sõnadest, mis kirjeldavad ainult väga säravat õhku
 /millest kirjutas Andres Ehin oma lugejatele/*

Ja hiljem on samas luuletuses viide Emily Dickinsonile:

*/- -/
 ja see, et ma kardan sulle midagi liiga otse
 öelda
 /Emily Dickinson ütles, et kõik ütle, kuid
 ütle kõverdi/*

Sõnade, samuti lausestruktuuridega katsetamises, nende väänamises ja nendega mängimises väljendub teksti ja selle võimaluste otsimise olulisus autori jaoks (lk 38):

*Me oleme kõik olemas olnud raamatutes,
 mida lugesid meie emad, kui töölt koju
 tulid*

Noored luuletajad loovad oma ideaale, mõtestavad lahti luule olemust. Sama teeb Eliina Korts. Ta on põiminud luuletustesse enda visiooni kirjandusest ning sellest, mida see sisaldama peaks (lk 44):

*/- -/
 Taban, et sõnad mu sees elaksid,
 Ja kirjutaja elamused sama ehedad oleksid
 kui mul.
 Et kujundid veidikegi seda ümbritsevat
 halli igavikku muudaksid ning uudaksid*

Kohati tundub, et luuletekstidesse on pandud noore luulejata manifest, arusaam sell-est, milline peaks olema luule. Väljatoodud luuleread sobiksid suurepäraselt saatesõnaks mõne noore autori poeetilisele te-osele. Terves luulekogus on tunda, et tegu on filoloogi kirjutatud luulega, tekst ja märk paberil jääb oluliseks (lk 57):

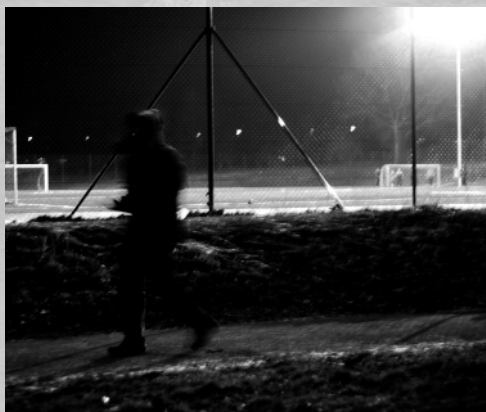
/- - -/
*ja kui me jõudsime punkti,
 käsi värises ja tahtis panna koma*

Mainimata ei saa jätta ka muusi-
 kat. Lisaks otsestele viidetele (... *ja oimus
 Morrisey kuul...* - lk 22), kasutab ta seda
 kirjeldustes (*Oli tüdruk, / kes rääkis kitarri-
 keeli / ja poiss, kelle hing nuttis ...* - lk 31).

Väikese raamatukese pakend
 jääb mustvalgeks, kui ainus värviline
 element, pealkiri, välja arvata. Luulekogu

läbi loetud, tekitasid mustvalged üle kahe
 lehekülje ulatuvad ja luuleraamatu viieks
 tsükliks jaotavad fotod päris palju küsi-
 musi. Kui esimene foto (eristamas osi
 „halb häälestus” ja „seal ei ole servi, sa ei
 löika kätte”) suhestus (kon)tekstiga, siis
 kaks ülejää-nust viiest fotost jäid mittemi-
 dagiütlevateks ning luuletaja enda portree
 raamatu keskel oleks võinud olla paremini
 paigutatud (lehtede ühenduskoha tõttu ei
 ole pilti võimalik vaadata). Tundub nagu ei
 olekski nende eesmärk midagi muud kui
 raamatu osade füüsiline eristamine.

Kas ja kuidas lööklaused, mõtte-
 pöörded, dekonstruktsioonid, viited, sõna-
 mängud ja segipaisatus metsi murravad,
 oleneb igast lugejast, sellest, mil määral
 ta suhestub luuletaja siseilmaga. Luule on
 ja jääb isiklikuks, samuti selle mõistmine ja
 seega ka hindamine.

Apelsinist, kellast ja fotoaparaadist ehk kes oskaks öelda, mis teeb heast näitlejast hea näitleja?

/ Liina Valdre

Öeldakse, et inimene õpib oma vigadest. Paistab et mina ei tee seda mitte – olen korduvalt astunud samasse ämb-risse ja hakanud kirjutama teatrist. Parafra-seerides üht armastuse kohta käivat tuntud ütlust: teatrist kirjutada on sama, mis arhi-tektuurist tantsida. Pea alati luban endale, et see on viimane kord, aga seni on veel ede-vus võitu saanud ja kirjutan ikka, kuid uskuge mind, teatri olemust on võimatu sõnadesse panna. Mu ainus lootus on, et see jääb siiski kuidagi sõnade tagant kumama. Kirjandu-sest kirjutada on ju märksa lihtsam, seis on võrdne, väljendusvahendid on samad.

Kuid mitte see ei ole selle loo teema, lugu, mida ma tahan jutustada, on hoopis midagi muud. Ma tahan rääkida sellest, kuidas ühe ladina-ameerika romaani kangelane ühe Põhja-Euroopa väikelinna teatri lavale on toodud – Riho Kütsar on José Arcadio Buendia ellu äratanud ja kui te talle silma vaadate, siis te usute teda ja te mõistate ta lugu.

See oli üsna hiljuti, kui avastasin selle hämmastavalt lihtsa tõe, et parim viis laval toimuvast aru saada ei ole mitte niivõrd teksti jälgida, vaid näitlejale silma vaadata – niimoodi jõuab tema jutustatav lugu vaatajani kõige otsemat teed pidi, kõige vahetumalt. Kõlab ehk kuidagi kaht-laselt hämaralt ja absurdseltki, aga kinnitan, et just täpselt niimoodi see on.

Ma ei taha kaugeltki öelda, et Vanemuise laval olev "Sada aastat..." oleks Riho Kütsari soolonumber. Sellest on asi

kaugel, igal laval oleval tegelasel on jutustada oma lugu ja kokku moodustavad need lood ühe tervikliku maailma. Samas on tegemist maailmaga, mille olemust me pigem tajume, kui suudame ratsionaalselt seletada. Kuid siinkohal olen endale sead-nud ranged piirid ja katsun järgnevalt edasi anda just José Arcadio Buendia lugu, nii nagu mina seda mõistan.

José on fanaatiliselt pühendunud kõigele, teda huvitab kõik uus, ta tahab teada, kuidas asjad töötavad. Näiteks kas või kell. See on meie jaoks midagi täiesti iseenesest mõistetavat, see on meie elus alati olemas olnud. Kuid Josés, kes puutub kellaga esimest korda kokku, tekitab see meie jaoks esimese hooga täiesti ootama-tuid, kuid järele mõeldes täiesti loogilisi mõtteid: "Kell on ainult masin, ega kell ei tea, kas aeg on seisma jäänud." Ehk usal-dame meie seda masinat liiga palju ja enda sisetunnet liiga vähe, võib-olla mõnikord ongi kümme sekundit palju pikem aeg kui näiteks kolm tundi. Kui kella usaldada, siis liigub aeg pidevalt ühes tempos, aga teame ju kõik, et see niimoodi mitte ei ole.

Macondosse, külasse, mille asu-tajaks José on, jõuab fotoaparaat. Saades teada, et sellega on võimalik jäädvustada ka asju, mis jäävad silmale nähtamatuks ning et dagerrotüüpi (vaskplaati, mida kasu-tati vanaaegsetes fotoaparaatides) ei peta miski, tekib Josél ootamatu idee pildistada jumalat – kui jumal on olemas, peab ta ka pildile jääma. Põhjendus, et jumal on kõikjal,

teda ei veena, tema vajab tõendust. Kõik, mis on olemas, jääb ka pildile.

José oskab näha asju meie tavaloomikast erinevalt, teda ei ole õpetatud kindla mudeli järgi mõtlema. Tema mõtlemises on iseseisvust ja iseseisvalt jõuab ta näiteks järelduseni, et maa on ümmargune nagu apelsin. Seda maailma tahab ta avastama minna – tutvuda kõigi nende imeliste leiutistega, millest ta tänu mustlaste külskäikudele kuulnud on, mitte aga elada oma tarandikus nagu viimane pudulohus.

Lühidalt kokku võttes on see lugu kirest ja üksildusest, mille kirk kaasa toob. Oma fanatismiga on José üksi jäetud, talle tahetakse peale suruda korrapärast maailma, maailma, millesse ta ei usu. Ta tahab ise jõuda asjade toimimismehhanismideni ning ei ole nõus valmistõdesid uskuma.

Oma tugeva iseloomuga on José ka hea juht – ta on asutanud küla, kus kellelgi ei ole suuremaid õigusi, kõik on võrdsed. Ta on saanud usaldada oma intuitsiooni, on saanud teha asju oma parema äranägemise järgi, kuni küla ellu hakkab sekkuma valitsus, kes oma tahte läbi surub.

José jääb maailmale alla, ta ei taha oma eksistentsiõiguse eest enam võidelda ja langeb teatavasse resigneerunud hullumeelsusesse. Muud tal vast üle ei jäägi, sest kompromissile ei ole ta valmis minema. Tema hullumeelsuses on mingi selgus, ta on jõudnud mingi inimliku tõeni – kõige mõtte-

tum nähtus on õnnelik inimene, vaadake koera, kes oma saba taga ajab ja te mõistate, mida see tähendab.

Vaikselt istuv ja kõike kõrvalt jälgiv José illustreerib selgelt seda inimlikku üksildust, mis on meie kõigi pärisosa – inimene on iseendaga üksi ja mitte kedagi pole abiks. Loo lavastaja Hendrik Toompere on üksilduse teema sõnastanud järgnevalt: “Maailm meie ümber võib olla pitsiline ja tihe, aga praegude vahelt immitseb ikkagi tunne, et oled iseendaga üksi. See ei ole depressiivse iseloomuga taju, vaid pigem õnnestavat laadi. Saad äkki aru, et nii ongi, oledki üksi. Üksinduse tunne on see, mille eest tänapäeva inimene põgeneb kogu aeg.”¹

Ma ei oska öelda, mis teeb näitlejast hea näitleja. Kui keegi oskaks anda kindla valemi, kuidas teatrilaval mängida kirge ja üksildust, oleks ta targem kui surnud ja elavad teatriteoreetikud kokku. Laval olev näitleja on üks pagana haavatav olend, ta ei ole seal tema ise, ta ei jutusta seal enda lugu, ta jutustab kellegi teise lugu, aga ta teeb seda, kasutades iseennast.

Riho Kütsar ei ole Macondo küla vanem, aga kui te lähete teatrisse, siis ta räägib teile José Arcadio Buendía loo. Ta võitleb neid võitlusi, mida võitles José Arcadio Buendía, tema silmist võite näha José Arcadio Buendía kirklikkust, tema traagikat ja tema üksildust ja uskuge teda, kui ta ütleb, et maailm on palju lihtsam kui me ette kujutame.

¹ Mele Pesti - “Olude kiuste teatrimaagiat tegemas”, Eesti Ekspress 26.01.2006

Elutu lava elab!

Esseistlik lavaelu kirjeldus Vanemuise „Saja aasta...” põhjal

Maarja Mänd

Lavapilt on sume. Tagalaval paremal on suur räsitud purje moodi kaart, mille hämarad kontuurid ei kujuta midagi konkreetset, ent kaardiga mängides on võimalik välja joonistada tohutusuur Aafrika ning saared, isegi Amsterdam. Ees vasakul on suur laud – tahumata, vildakas, tugev - paremal kummaline triangli ja karkasspüramiidi vahepealset meenutav agregaat, mida läbistav toru lubab endast mõelda ükskõik mida – kaevu, teleskoopi, tundmatut seadeldist. Masina kõrval on punane kuldsete ääristega pink, taamal must foon, mis varjab oma ulatuses midagi või kedagi, jättes nii kollaka horisondi lämbe taevana lava kohale kumama. Lavalaudu katab kollakas linoleumilaadne vaip, terasemad näevad taga maleruutjat põrandat. Prožektorid viskavad lavale laisku tuhm-kollaseid valguskiiri...

Vahendid, millega selline leitsakuline põhikeskkond ehitatakse ning elama pannakse, on publikule ühtaegu nähtavad ja nähtamatud. See, et kujundus on oma olemuses liikumatu, on tavaarusaam ning iseenesest mõistetav – kuidas ka ei püüa, laud ei võta jalgu selga ega vaheta asukohta. Ent ometi on ta ühel hetkel rambiga paralleelselt, teisel põiki. See, kuidas elutu ese laval oma kohta muudab, on siililegi selge ning ei vaja pikemat peatumist. Oluline on, kuidas nendes liikumistes ärkab lava ellu, tärkab laval elu. Ka kõige tavalisem tuba ei püsi muutumatuna, kui keegi selles elab, kui ei ela, muutub kõhedaks ning steriilseks muuseumiks. Üks viise, kuidas

lava elama panna, on inimene – näitleja, kes lavaelemente konstruktorina liigutab ja nii oma tegevust näitlikustab, lastes kujundusel olla ise ning muutuda metafoorideks.

Laval on laud. Esimese vaatuse alguses on tegemist poodiumiga, kus Aureliano mahalaskmist ootavalt seisab, siis muutub sama tegelase lavatsiks, kus poiss laisalt vedeleb. Veidi hiljem keerab José selle laevana ninaga idasse, siis kasutab kohe maakerana, ronides laua alt ja pealt, et näidata, kuidas ühte suunda minnes jõutakse samasse kohta tagasi. Viimaks saab lauaga markeerida asjade pakkimist. Ülevalt laskuvad puulauad lubavad samuti kujutada kord ehitust markeerivat tegevust, siis lakka-matut vihma, uute sündmuste algust. Just nagu paremal asetsev agregaat, mis ainsana kogu etenduse tegevust saadab. Metalltoru kujutatakse kaevutoruna ja teleskoobina ning kasutatakse heli tekitamiseks erinevate sündmuste markeerimisel. Iga kord, kui keegi kõvemini või vaiksmini tugevama või pehmema haamriga vastu toru lööb, käib publikust jõnks läbi – jõnks, mis teritab tähelepanu ja äratav uimased üles, jõnks, mis kuulutab uute sündmuste algust. Lavadünaamikat tekitab ka usteakende olemasolu. „Saja aasta...” kahe – ülemise ja alumise - poolega punased uksed annavad liikumiseks topeltvõimalused. Ette ja taha avatavad uksed, mis lavategevuses lahti tehakse ja kinni pannakse ning vajuvad, aktsenteerivad lavaelu. Kui ka kedagi ei ole, midagi ikka on – kas või lavavaim, kes ustega mängib. Ükskõik,

mis või kes – keegi või miski on kohal ja elab!

Selline liikumine ning dekoratsioonide-rekvisiitidega mängimine muudab lava staatilisest dünaamiliseks ning toetab nii näitlejaid tegelaste elustamisel. Ja vastupidi. Ent ainuüksi liikumisest eluks ei piisa. On vaja hingamist. Selline rütm saavutatakse „Sajas aastas...” heli ja valguse koostöös. Nende kahe teatrivahendiga on laval toimuv liigendatud kord jõulisema, siis pehmema kujundusega, mille vahelistest vastuoludest tekib energia.

Vaataja tähelepanu teritamiseks algab etendus hooga – lava on hämar, lubades endast näidata vaid tumekollaselt välja valgustatud purje ning selle alt viskuvad sama tuhmkollakaid valgusvihke, mis laisa sirgjoonena tagalava kõige kaugemaid ääri ühendavad. Stseeni rütmi määrab lavameeste tekitatud bongolik heli. Näitlejad, kes kord on valguses, siis kaovad hämarusse, lasevad laval metsikust rütmist hoolimata rahulikult hingeldada. Stseenile järgnev Aureliano hukamine muudab tempot – lava hämar soojus asendub külma tuhma kumaga, millele taamal sekundeerib endiselt väljavalgustatud kollakas puri. José ja Aureliano vaheline sõnademäng jää ja jäämisega on soe vaheldus kõledale mahalaskmisootusele. Iseäranis huvitav on liikumine stseenis, kus aeg on seisma jäänud. Ajaseisimine peaks kuju-

tama staatikat, ent ometi toimub laval laisk liikumine: kollakas üldvalgus lainetab laisalt, visates aeg-ajalt lavale varje, pillimeestelt kostuvad unised vilejupid muudavad atmosfääri lämbeks. Kõik see toetab José märkust: „Tunned, kuidas rõhub?” See on liikumine ja liikumatus samal ajal.

Ent laval nähtavale lisaks on palju selliseid vahendeid, mida publik saalis ei näe – need, mida proovide käigus on kasutatud lavamaailma ehitamiseks. Etendus on lavastusprotsessi tulemus – selleks, et jõuda lavarütmi toetavate stseenideni, tuleb läbi käia pikk tee. Publik ei näe purje erinevaid asukohti laval, taevast laskuvate laudade paiknemisvariante, ei näe hambaarstitooli ja ekraani, ei näe erinevaid läbimängitud misanüstseene, ei näe katsetatud valgusfoone, ei näe käsikirja algvarianti – ei näe teatri köögi-poolt, mis tegelikult on lavaelu olulisemaid impulsse. Paremini on, kui ei näe – midagi peab teatrisaladuseks ka jääma. Kes meist teab, mida keegi teine üksi kodus olles teeb? Selles peitub võlu... Ent sellest kõigest – nii õnnestumistest kui õnnetustest – saab eten-dustejada esimese laksu elustumiseks.

Liikumine on üks suur vastandite mäng – selleks, et minna vasakule, mine kõigepealt paremale, selleks, et kujutada vaikust, tee enne mürglit, selleks, et kujutada valgust, näita enne pimedust. Nii tekib energia, nii hakkab lava elama. Nii tekib säde!

Kuida olla eestlane 21. sajandil *

/ Liisa Jaakson

Eesti Vabariik ja Eestimaa, tilluke maatükk oma murede ja rõõmude, ihade ja soovide, lootuste ja pettumistega. Juba tuhandeid aastaid on see maa Läänemere kaldal vaikselt eksisteerinud, mõiste Eesti Vabariik pole aga veel sadat aastatki vana. Inimesed, kes siin elavad, on end ikka eestlasteks pidanud, Eesti kodanikeks said nad aga alles möödunud sajandil.

Millise uhkusega tõsteti siis pea, lausuti: “*Ma olen Eesti Vabariigi kodanik! Ma olen vaba!*”. Rahvas, kes nii kaua orjaikke alla kannatanud oli, võis end viimaks iseseisvaks kuulutada, teadvustada end laiale maailmale. Oldi rahul sellega, kes oldi ja tunti selle üle uhkust.

Aga nüüd, pärast pool sajandit kestnud okupatsiooni, uues Eesti Vabariigis, märkan tahes-tahtmata ükskõiksust, hoolimatust selle suhtes, kes ollakse ja kust põlvnetakse. Esiisadest on järel vaid mälestused, keel ja kultuur, ning needki on tasapisi hääbumas. Muutused, mis enne kulgesid aeglaselt, toimuvad nüüd meeletu kiirusega.

Olla Eesti kodanik tähendab olla Ida-Euroopast. Meid seostatakse mujal maailmas silmapilkselt endise Nõukoguse Liiduga, idaeurooplasi nähakse venelastena. Ehk sellepärast ongi Eestit haaranud meeletu vajadus sarnaneda Läänega, näidata, et me pole mitte endised kommunistid, vaid väike sõltumatu varakapitalistlik ühiskond.

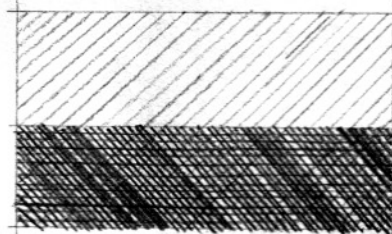
Eesti inimesest on aga saanud kriitik: pole ta rahul ei oma mineviku ega tulevikuga, oma kaasaegseid sõimatakse ja mõnitatakse. Küll on ühed endised kommunistid, kes poevad Venemaa ees. Need oleks ju targem üldse ahju ajada. Teised jälle lömitavad Lääne ees ning ka neist pole abi.

Siiralt eestimeelne kodanik oleks nagu üldse ära kadunud ja kui ta siiski olemas on, luurab ta ilmselt vaikselt kuskil põõsaste vahel, kaaludes otsust, kelle poole hoida. Muidugi pole see reegel ega alati nii. Kindlasti on inimesi, kellel on kindel meelsus, kes usuvad eestlusesse, aga nende väheste hääled kaovad üldsuse lämmatavasse valskusesse ära. Sest kui inimene elab, ja teab, mis on tema jaoks õige, aga ei suuda end kuuldavaks teha, siis on see sama hea, kui teda polekski.

Ma ei taha mõeldagi, mida kogu ülejäänud maailm meist arvab. Küllap näime segaduses väikelapsena, kes ei suuda valida ema ja armsaks saanud lapsehoidja vahel. Kas häbeneda, et olen Eesti Vabariigi kodanik või tunda ükskõiksust - mõlemad on ühtviisi halvad.

Samas ei taha ma kuidagi väita, et olen alati uhke, et elan Eestis ja olen selle maa kodanik. Trots meie poliitika vastu, mis kubiseb pettustest ja valedest, on liiga suur. Mind häirib ka ajakirjandus, mis ei oska kusagil head näha. Urgitsetakse välja vaid halvad sündmused, irisetakse kõigi ja kõige üle. Ma ei taha muutuda küüniliseks ega iseendale vastu rääkida, aga nii see on. See võib jätta mulje, et me ise ka ei tea, mida me tahame ning ammugi siis mitte, kuidas seda saada.

Kunagi olime rahul sellega, et oleme eestlased. Meil polnud küll oma riiki, aga olime tugev rahvus ja hoidsime ühte. Nüüd pole me rahul oma riigigagi, rääkimata eestlusest. Mina isiklikult olen uhke ja väärtustan seda, et olen eestlane. Et ma kuulun pika ajalooga rahva hulka, mille keel ja kultuur on vaatamata ohtratele katsumustele, mida saatus meile ette on heitnud, püsima jäänud. Juba see, et oleme alles, põhjendab uhkusetunnet.

Järgmises
numbris

Leila Loits

Carolina Pihelgas

Edvin Aedma

Bruno Mere

www.v2rsker6hk.ee

9 771736 295008

Värske Rõhu kaaned on trükitud FSC-ertifitseeritud paberile RePrint
ja sisu 100% ümbertöödeldud paberile Cyclus Offset looduslike
õlide ja vaikude baasil valmistatud värvidega © Triip.